

Chilla, Softa och Samtala

Ungas utveckling av aktivt medborgarskap i tio svenska kommuner

**Luleå tekniska universitet
Lisbeth Lindström**

Sammanfattning

Syftet med studien var dels att undersöka ungdomars faktiska upplevelser av öppen fritidsverksamhet men också att få en uppfattning om vad de anser som viktigt att få uppleva under sina besök vid olika mötesplatser. Målet var att närma sig fritidspraktiken för att få svar på ungdomars upplevelse av inflytande och delaktighet, deras möjlighet till att ta ansvar, att utvecklas som individer samt deras möjligheter att utveckla sitt medborgarskap i den öppna fritidsverksamheten.

Den metod som använts vid datainsamlingen är enkät (bilaga 3) samt kompletterande djupintervjuer (bilaga 4) och/eller fokusgrupper med besökare för vald fritidsverksamhet.

Resultatet av enkätundersökningen visar att det är fler pojkar än flickor som har svarat på enkäten. Undersökning skulle därmed bekräfta bilden om att öppen fritidsverksamhet oftast är mer tilltalande för pojkar. Några av intervjuerna visar också att vissa mötesplatser har få tjejer som besökare. Flertalet som har besökt verksamheten är 16 år och yngre vilket faller samman med bilden av att äldre ungdomar besöker verksamheten i mindre utsträckning. Enkäten visar också att de som svarat besöker mötesplatsen regelbundet, de flesta besöker mötesplatsen minst en gång i veckan. Den bilden förstärks också genom intervjuerna. Intervjuerna och respondenternas egna kommentarer visar att motivet till att besöka mötesplatsen oftast är för att träffa kompisar och för att samtala med personalen. Kommentarer som att ha kul, träffa folk, fika till bra pris, chill, softa, komma bort, spela pingis, biljard, musik, datorspel och koppla av är vanligt förekommande.

Undersökningen visar att relativt många mötesplatser har etablerat någon form av gårdsråd. Däremot är det färre som har ett ungdomsparlament. En stor del av besökarna svarar att de har inflytande på verksamheten och att de också känner sig delaktiga i det som händer vid mötesplatsen. Många har svarat att de har möjlighet att påverka planeringen och att de har möjlighet att påverka aktiviteterna. Något färre antal av respondenterna av enkäten tycker dock att det är mindre viktigt att vara med och påverka. Några av intervjuerna visar också att det inte är alla som tycker att det är viktigt att vara med och påverka, de är nöjda med att andra tar besluten åt dem. När det gäller inventarierna vid mötesplatsen såsom lokaler och material så svarar en stor andel av de tillfrågade att de känner sig ansvariga för dessa.

Många av respondenterna av enkäten svarar att de lär sig att samarbeta med andra när de besöker mötesplatsen. Flera av intervjuerna visar också på att unga lär sig att samarbeta med andra besökare och med personalen. Resultatet av enkäten visar att unga upplever att de får bättre självförtroende när de besöker olika mötesplatser. Intervjustudien visar också ett samband mellan utvecklat självförtroende och besök vid mötesplatser för unga. Enkätstudien visar på höga värden för påståendena personalen lyssnar på oss och jag blir sedd och bekräftad av personalen. Intervjustudien visar också på att personalen lyssnar på dem och bekräftar dem, att personalen är viktiga i ungas liv och i några fall mycket viktiga. Många unga instämmer också i påståendet att andra besökare ser dem och bekräftar dem. Respondenterna i intervjustudien talar på liknande sätt om att andra besökare är viktiga för dem. Det högsta värdet i enkätundersökningen får påståendet om att besökarna blir bemötta med respekt av personalen. Ungdomarnas egna kommentarer i enkätstudien verifierar detta och de beskriver personalen som snäll, bra, som lyssnar och kommer med råd och tips.

Relativt många av respondenterna i enkätundersökningen instämmer helt och delvis i att de lär sig demokrati vid sina besök vid mötesplatsen och ungefär lika många instämmer i

påstående att de lär sig att diskutera samhällsfrågor. Intervjustudien visar också att det förekommer diskussioner om demokrati och politik men i mindre omfattning. I enkätundersökningen är det ännu fler som instämmer i påståendet att de lär sig om vad som är rätt och fel genom att besöka verksamheten. Många instämmer också helt eller delvis i påstående att de lär sig samtala om vardagliga frågor. De känner att de utvecklas genom sina besök vid mötesplatsen. Intervjustudien visar också att det finns vissa trivsel- och ordningsregler som besökaren måste följa såsom att inte skrika eller springa i lokalen eller att inte spela poker om pengar.

Intervjustudien och ungas egna kommentarer visar att personalen vid de olika mötesplatserna har mycket stor betydelse för dem. Personalen ser besökarna, de bekräftar dem och lyssnar på dem. Personalen behandlar besökarna med respekt, de upplevs i hög grad som rättvisa. Många av respondenterna anser också att personalen känner till deras behov. Mer än hälften eller 61,5 % av de som besvarat enkäten instämmer helt i påståendet att personalen är rättvis. Något fler instämmer helt i påståendet att personalen tar dem på allvar. Respondenterna av enkäten har skrivit kommentarer som pratar ut med ledarna, få träffa vuxna, träffa personalen och träffa ledarna. Intervjuerna och enkäten tillsammans visar att personalen är en viktig del i den unges personliga utveckling.

Av de ungas egna kommentarer framgår att många spelar biljard och pingis när de besöker mötesplatsen. En annan sysselsättning är att fika, titta på TV, spela kort och spela spel. Att se på film är också vanligt förekommande.

Innehållsförteckning

Förord

Inledning	1
Disposition	1
Ungdomars upplevelse av öppen fritidsverksamhet	2
Medborgarskap	2
Medborgarskap och medborgarutbildning	3
Erfarenheter av formell demokrati.....	4
Den offentliga bilden av fritid med fokus på unga.....	5
Starkt och svagt medborgarskap	7
Fritidens entreprenörer!	8
Metod och genomförande	9
Pilotstudie	9
Genomförande	9
Bortfall	10
Beskrivning av deltagande kommuner	10
Resultat	13
Resultat av enkätundersökning.....	13
Sammanfattning av resultatet av enkätundersökningen.....	19
Fortsättning sammanfattning av resultatet	20
Resultat av intervjustudien	24
Besökaren	24
Delaktighet och inflytande	25
Personlig utveckling.....	26
Besökaren och personalen	27
Verksamheten	27
Sammanfattning resultat	29
Besökaren	29
Delaktighet och inflytande	29
Personlig utveckling.....	29
Besökaren och personalen	30
Verksamheten	30
Diskussion	32
Delaktighet och inflytande	32
Personlig utveckling.....	33
Besökaren och personalen	34
Verksamheten	35
Slutord	37
Referenser	39
Bilaga 1. Deltagande kommuner och verksamheter	41
Bilaga 2. Information till fritidsledare eller annan ansvarig för öppen fritidsverksamhet	42
Bilaga 3. Enkätundersökning	43
Bilaga 4. Intervjuguide	45

Figurförteckning

Figur 1. Characteristics of a democracy leading to weak or strong citizenship.....	7
Figur 2. Svenska kommuner ingående i studien.	11
Figur 3. Aktivt medborgarskap	36

Tabellförteckning

Tabell 1. Förklaring över hur tabellerna ska tolkas.....	13
Tabell 2. Antal pojkar och flickor.	13
Tabell 3. Besökarnas ålder.	13
Tabell 4. Besöksfrekvens.	13
Tabell 5. Besökarnas upplevelse av deras möjligheter vid verksamhetsstället.....	14
Tabell 6. Frågan om verksamhetsstället har ett etablerat gårdsråd.	14
Tabell 7. Frågan om verksamhetsstället har etablerat ett ungdomsparlament.	14
Tabell 8. Ungas upplevelse av inflytande.	14
Tabell 9. Ungas upplevelse av delaktighet.....	14
Tabell 10. Ungas uppfattning om de lär sig att samarbeta.	14
Tabell 11. Ungas uppfattning om de utvecklar sitt självförtroende när de besöker verksamhetsstället.	14
Tabell 12. Ungas upplevelse av att personalen lyssnar på besökarna.....	15
Tabell 13. Ungas upplevelse av att bli sedd och bekräftad av personalen.	15
Tabell 14. Ungas upplevelse av att bli sedd och bekräftad av andra besökare.	15
Tabell 15. Besökarens känsla av att kunna påverka planeringen.	15
Tabell 16. Ungas uppfattning om hur viktigt det är att vara med och påverka.....	15
Tabell 17. Ungas uppfattning av om det har möjlighet att kunna påverka.	15
Tabell 18. Ungas uppfattning om de har tagit chansen av att påverka verksamheten	15
Tabell 19. Ungas upplevelse huruvida de blir behandlade med respekt av personalen.	16
Tabell 20. Ungas uppfattning om de lär sig att diskutera samhällsfrågor.....	16
Tabell 21. Ungas uppfattning om de lär sig att samtala om vardagliga frågor.	16
Tabell 22. Ungas uppfattning om personalens vetskap om deras behov.	16
Tabell 23. Ungas upplevelse om att kunna utvecklas vid sina besök vid verksamhetsstället..	16
Tabell 24. Ungas upplevelse om att få ta sitt ansvar för material och lokaler.	16
Tabell 25. Ungas uppfattning om personalen är rättvis.	16
Tabell 26. Ungas uppfattning om personalen tar besökarna på allvar.	16
Tabell 27. Ungas upplevelse om de lär sig demokrati vid sina besök vid verksamhetsstället.	16
Tabell 28. Ungas upplevelse om de lär sig vad som är rätt och fel vid sina besök vid verksamhetsstället.	17
Tabell 29. Ungas användning av Internet under sina besök vid verksamhetsstället.....	17
Tabell 30. Ungas uppfattning om möjligheten till att söka pengar för aktiviteter.	17
Tabell 31. Antalet % unga som målar och snickrar.	17
Tabell 32. Antalet % unga som lyssnar på musik.	17
Tabell 33. Antalet % unga som redigerar musik.....	17
Tabell 34. Antalet % unga som surfar på Internet.....	17
Tabell 35. Antalet % unga som spelar spel på Internet.....	18

Tabell 36. Antalet % unga som besöker Communitys.....	18
Tabell 37. Ungas uppfattning av att kunna vara med och ordna konserter.....	18

Förord

För att göra det möjligt att genomföra en empirisk forskningsstudie inom öppen fritidsverksamhet behöver forskaren komma i kontakt med både företrädare för verksamheten såväl som med besökaren. Jag har haft förmånen att få göra det. Jag vill nu rikta ett stort tack till personalen och ungdomarna vid verksamhetsställena i de deltagande kommunerna för de engagemang och intresse som ni har visat och som har gjort det möjligt för mig att genomföra denna studie. Ett tack också till Bibbi Björk Eriksson, fritidsledarskolornas styrelse samt Lisa Ingelstad, Fritidsforum dels för ert arbete med projektansökan men också för ett givande partnerskap inom KID.

Jag vill också tacka min kollega universitetsadjunkt Eva Granlund institutionen för pedagogik och lärande, Luleå tekniska universitet som bistått mig med värdefulla kommentarer i slutskedet av rapportskrivandet.

Slutligen vill jag tacka min dotter Stina som ägnat många timmar åt layouten på arbetet och professor Ulla Tebelius, Luleå tekniska universitet och Högskolan i Halmstad som läst igenom och kommenterat den slutliga rapporten.

Luleå den 31 augusti 2010

Lisbeth Lindström
Luleå tekniska universitet

Inledning

Det finns ett stort behov av kunskapsutveckling avseende verksamheter som riktar sig till ungdomar på den fria tiden. Kunskapsutveckling i dialog (KID) är ett nationellt partnerskap som syftar till att bygga upp långsiktiga strukturer för en sådan utveckling. I KID deltar Fritidsforum, Fritidsledarskolorna, Malmö Högskola, Luleå tekniska universitet samt FOU i Väst/Gr. Som adjungerade parter deltar Ungdomsstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting. Fritidsforum ansvarar för samordningen av nätverket.

Inom ramen för partnerskapet har medel för tre förstudier beviljats. I denna rapport redovisas resultatet av den ena av dessa förstudier, *Ungdomars upplevelse av öppen fritidsverksamhet*.

Syftet med studien var dels att undersöka ungdomars faktiska upplevelser av öppen fritidsverksamhet men också att få en uppfattning om vad de anser som viktigt att få uppleva under sina besök vid olika mötesplatser. Målet var att närma sig fritidspraktiken för att få svar på ungdomars upplevelse av inflytande och delaktighet, deras möjlighet till att ta ansvar, att utvecklas som individer samt deras möjligheter att utveckla sitt medborgarskap i den öppna fritidsverksamheten.

Disposition

Arbetet är disponerat på följande sätt;

Den teoretiska bakgrunden till arbetet presenteras under rubriken Ungdomars upplevelse av öppen fritidsverksamhet. Kapitlet inleds med att syftet och forskningsfrågorna presenteras. De efterföljande delkapitlen har följande rubriker; Medborgarskap, Medborgarskap och medborgarutbildning, Erfarenhet av formell demokraten, Den offentliga bilden av fritid med fokus på unga, Starkt och svagt medborgarskap och Fritidens entreprenörer. I kapitlet Metod och genomförande presenteras den inledande pilotstudien under rubriken Pilotstudie. Genomförande presenteras under delkapitlet med samma rubrik, en bortfallsanalys görs under rubriken Bortfall och slutligen presenteras de deltagande kommunerna under rubriken, Beskrivning av deltagande kommuner. Efter detta följer resultatkapitlet som inleds med att resultatet från enkätstudien presenteras följt av resultatet av intervjustudien. Sist i kapitlet följer en sammanfattning av resultatet. Det efterföljande kapitlet Diskussion är strukturerat under följande delrubriker, Delaktighet och inflytande, Personlig utveckling, Besökaren och personalen. Sist i resultatkapitlet presenteras några slutkommentarer, detta återfinns under rubriken Slutord. Rapporten avslutas med en referenslista följt av fyra bilagor, Bilaga 1, Deltagande kommuner, Bilaga 2, Information till fritidsledare eller annan ansvarig för öppen fritidsverksamhet, Bilaga 3, Enkätundersökning och Bilaga 4, Intervjuguide.

Ungdomars upplevelse av öppen fritidsverksamhet

Den empiriska delen i min doktorsavhandling (Lindström, 2009) omfattade granskning av offentliga texter som beskrev mål och intentioner för öppen fritidsverksamhet. Här i denna undersökning närmar jag mig den faktiska dimensionen inom det valda området, öppen fritidsverksamhet. Jag söker svaret på ungas levda medborgarskap, ungas värderingar av delaktighet samt deras egen upplevelse och bedömning av det egna agerandet och engagemanget. Jag söker också svaret på upplevelsen av att ha värdefulla relationer. Mer exakt uttryckt så söker jag svaret på ungas upplevelse av sitt levda medborgarskap. Av intresse är ungas värderingar av delaktighet, möjligheten att ha inflytande och deras möjlighet till att delta i verksamheten vid fritidsgårdar och liknande mötesplatser för unga. Jag söker också svaret på ungas upplevelse av att ta ansvar samt den egna upplevelsen och bedömningen av det egna agerandet/engagemanget inom det valda området öppen fritidsverksamhet och om de resurser som satsas inom stat och kommun kan bidra till att unga utvecklas till demokratiska, deltagande och aktiva medborgare. Min utgångspunkt är att delaktighet och inflytandet är något viktigt för både individen och samhället och det är genom individens ansvar och engagemang som samhället skapas och omskapas.

Begreppen inflytande, deltagande och delaktighet förekommer ofta i denna rapport. När jag använder dessa begrepp så använder jag begreppet med utgångspunkt från svenska akademins ordbok där *delta* används i bemärkelsen att vara med om, *delaktighet* i betydelsen av att ha del i och begreppet *inflytande* ska förstås som möjlighet att påverka.

Medborgarskap

Migrationsverket definierar medborgarskapet som ett rättsligt bindande förhållande som kan uppstå mellan en stat och en individ (medborgare) enligt lag, antingen automatiskt vid födseln, genom adoption, genom legitimation eller efter anmälan eller ansökan (Migrationsverket, 2006).

O' Shea (2003) menar att inom Europarådet är det alltmer vedertaget att ord som medborgare och medborgarskap varken har en stabil betydelse eller kan begränsas till en enda definition. Hon efterlyser en mera holistisk syn på begreppet där det ges en bredare innebörd. Hon menar också att det inte längre räcker med att förknippa medborgarskapet med att rösta i allmänna val utan det måste omfatta alla handlingar som en enskild person utför och som påverkar livet i samhället lokalt-, regionalt-, nationellt och internationellt. Detta vidare begrepp bör omfatta medborgerliga och politiska rättigheter, kulturella rättigheter, demokrati, mångfald, ekonomiska och sociala rättigheter, utbildning och jämlikhet.

Internationell forskning om medborgarskap tar ofta sin utgångspunkt ifrån Marshalls teorier från 1950-talet (Marshall & Bottomore, 1992). Enligt Marshalls teorier omfattar medborgarskapet politiska, civila och sociala rättigheter. Politiskt medborgarskap innebär rätten att delta i det politiska livet, som till exempel rätten att delta i val och att kunna bli vald till politiska uppdrag. Civila rättigheter innebär yttrandefrihet, tryckfrihet samt rätten till ägande och möjlighet att kunna sluta avtal. Marshalls idé om socialt medborgarskap handlade om relationen mellan individen och välfärdsstaten. Det sociala medborgarskapet skulle omfatta rätten till ekonomisk välfärd och trygghet och möjlighet till att fullt ut delta i det

sociala livet. Som fullvärdig samhällsmedlem skulle individen ha tillgång till sociala rättigheter som utgör grunden i ett socialt medborgarskap (Jacobson, Pettersson, 2008).

Marshall's teorier utgår ifrån en objektsyn med medborgarskap som social status där universella rättigheter formuleras ur en rättighetsdiskurs ibland kallad *the liberal*. Hans teori om det sociala medborgarskapet har dock utmanats och kritiserats (Lister 2007). Lister konfronterar hans sociala medborgarskapsbegrepp med medborgarskapstraditionen *civic republican*. *Civic republican* utmärks av en subjektsyn där det sociala medborgarskapet betraktas som något som erövrats genom medborgares delaktighet. Lister (2007) anser att ett aktivt deltagande och agerande på samhällets skilda arenor, privata som offentliga, gör medborgarskapet till en fråga om agens. Jacobson, Pettersson (2008) anser att diskussionen om ett socialt medborgarskap som exkluderande respektive inkluderande företeelse kan leda till ett vägskalet mellan de skilda traditionerna *liberal* och *civic republican*. De argumenterar och menar att det finns en spänning mellan medborgarskapets exkluderande tendenser i förhållande till medborgarskapets förespegling av att vara inkluderande. Kymlica (1998) talar exempelvis på liknande sätt om olika gruppers rättigheter som kan komma i konflikt med grundläggande mänskliga rättigheter.

Senare tids forskning har utmanat dessa spänningar genom att söka former för ett mer inkluderande socialt medborgarskap med utgångspunkt i förståelsen av människors skilda villkor och behov. Sammanfattningsvis kan man säga att det har skett en förskjutning av uppfattningen om socialt medborgarskap som legala regler och rättigheter till betoningen av normer, mening, identitet och praktik. Man kan tala om det levda medborgarskapet där rum och plats, privat och offentligt, omsorg, kulturella sociala och politiska praktiker relateras till det vardagliga medborgarskapet. Levdt medborgarskap handlar om vad socialt medborgarskap och social delaktighet betyder för människor i vardagen. Hur människor förstår och skapar rättigheter och skyldigheter, tillhörighet och delaktighet och i vilken utsträckning som socioekonomiska förhållanden påverkar medborgarnas livssituation (Lindström, 2009).

Tidigare undersökningar visar att medborgarskap är ett centralt tema för myndigheters engagemang för fritid. Unga människors medborgarskap och uppgift är av intresse för det moderna samhället. Under slutet av 2000-talet har frågan om ungas medborgarskap aktualiserats i Sverige men även i resten av Europa. Anledningen till detta är ungas minskade intresse av att organisera sig i politiska partier, att delta i traditionell val samt en ökad förekomst i samhället av anarkistiska rörelser. För att möta denna utveckling har bland andra EU initierat olika projekt som utbildningsprogram i medborgarskap (Lindström, 2006).

Medborgarskap och medborgarutbildning

Hjälmeskog (2000) talar om olika aspekter av medborgarutbildning. Det finns en strävan efter att skapa goda medborgare bland den uppväxande generationen. Med utgångspunkt ifrån de livsområden inom vilka medborgarens liv förväntas utspela sig formas tre förhållningssätt; medborgarutbildning som individuell fostran, som samhörighetsfostran samt medborgarutbildning som arbetsfostran. Utbildningen kan tolkas som medborgarutbildning för arbetslivet, för livet i hemmet, för fritiden samt för samhällslivet. Den första aspekten, individuell fostran handlar om att individen ska utvecklas som människa. Individen ska fostras till självständighet, utveckla sitt självförtroende men också sin självdisciplin. Individuell fostran kan uttryckas i termer av vanor, attityder och värderingar. Syftet med fostran är att den unge ska bli medveten om egna attityder och värderingar samt

ställningstaganden, att kunna inta ett kritiskt förhållningssätt, ta ställning och argumentera för sina ståndpunkter. Samhörighetsfostran handlar om livet tillsammans med andra människor där begrepp som förståelse, respekt, ansvar, rättsmedvetande och kunskaper om plikter och förmåner är centrala. Det handlar också om solidaritet, kulturarvet, lyhördhet och hjälpsamhet. Arbetsfostran handlar främst om bli en duglig medborgare som kan försörja sig själv genom förvärvsarbete och som kan bidra till samhällsutvecklingen i stort.

Den ökande fritiden utgör motiv för delar av den medborgerliga utbildningen menar Hjalmskog (2000). Hon menar vidare att det är skolan som ska se till att eleverna både får intresse, kunskaper och färdigheter för att dels använda fritiden till aktiva insatser i samhället men även för att i övrigt ge fritiden ett utvecklande och värdefullt innehåll. Rose (1999) talar om dagens samhälle som liberalt där styrningen i samhället bygger på formering av fria och ansvarstagande medborgare. Medborgarna förutsätts vara ansvariga för att staka ut sin livsbana med utgångspunkt i sina egna ideal, förutsättningar och ambitioner. Vilken roll spelar då öppen fritidsverksamhet? Forkby (2008) frågar om fritidsgårdarna ska vara forum för demokratifostran där ungdomarna genom gårdsråd och stormöten får träning i vad det innebär att formulera sig och driva sina frågor. Vidare frågar han om fritidsgårdarna och likande mötesplatser ska vara mer av aktivitetscentra med en mängd olika erbjudanden eller ska de ge utrymme för social samvaro.

Erfarenheter av formell demokrati

Under 1980-talet genomfördes en rad försök med gårdsdemokrati. Här erbjöds ungdomar som besökte fritidsgårdar möjlighet till delaktighet och demokratisk skolning. En del av denna skolning var genom att lära ungdomarna att själva arrangera sina fritidsaktiviteter vid gården. Hanström och Pettersson Svenneke (2008) menar att en väl fungerande gårdsdemokrati har mycket att ge besökarna. På fritidsgården får unga en chans att utveckla sina talanger och intressen, stärka sitt självförtroende och sin förmåga att forma sin fritid. Fritidsgården anses också ha goda förutsättningar att träna unga i demokrati. Men arbetet med gårdsdemokrati är ett kvalificerat pedagogiskt arbete och anställda behöver både tid och utbildning för gemensam metodutveckling menar de. Arbetet med demokrati, delaktighet, medinflytande och ett medvetet ledarskap går på tvären över alla områden argumenterar Hanström och Pettersson Svenneke (2008). De menar vidare att olika fritidsaktiviteter har sitt egenvärde men kan också användas som medvetna metoder för att skapa gemenskap och/eller bidra till ungas utveckling. Positivt i dessa sammanhang är undersökningar av Bang (2003;2004;2005) som visar att unga är långt ifrån apatiska men de är mindre intresserade av att delta i val samt att tillhöra ett politiskt parti.

I samband med valen som inträffade under perioden 2001-2003 satsade den svenska regeringen på särskild information och ekonomiska resurser till omfattande demokratiseringsåtgärder för unga. Genom att arrangera skolval tränas elever att praktisera sina medborgerliga rättigheter genom att rösta i ett val som så långt som möjligt ska likna ett riksdagsval. Precis som i det riktiga valet har eleverna möjlighet att rösta på vilket parti de vill.

Ungdomsstyrelsen kommer att arrangera Skolval 2010 i samarbete med Sveriges elevråds centralorganisation, SECO och Sveriges Ungdomsråd. Valet kommer att föregås av en turné om demokrati och mänskliga rättigheter riktad mot lärare och elever som arrangeras av Sveriges elevråd – SVEA , Rädda Barnens Ungdomsförbund och Centrum Mot Rasism.

Skolval 2010 sker i samarbete med Valmyndigheten och Skolverket. Skolvalet ska så långt som möjligt likna riksdagsvalet. I skolvalet 2006 deltog 1380 skolor och totalt röstade cirka 405 000 elever. Det var en ökning med cirka 60 % från 2002. Ungdomsstyrelsen ska också följa upp och utvärdera projektet. Skolvalen har också engagerat enskilda skolor som Marks gymnasieskola som organiserade skolvalet inför Europaparlamentet 2009. Motivet till deras engagemang var det låga valdeltagande för förstagsängsväljarna vid 2004 års val, valdeltagande var där 25 %.

Många svenska kommuner organiserar ungdomsråd eller andra former av forum för deltagande för att öka de ungas makt och inflytande över sin egen vardag men även ibland över större kommunala frågor. Antalet kommuner, storstäder och stadsdelar med någon form av forum för inflytande för unga har ökat mellan åren 1990 till början av 2000-talet. Den beteckning som oftast används förutom ungdomsråd är ungdomsfullmäktige och ungdomsforum. Dessa råd kan fungera som rådgivande till kommunalpolitiker och tjänstemän, några fungerar också som formell remissinstans i kommunen (Sörbom, 2003). Ungdomsråden är dock inte självklart representativa för kommunens ungdomar om man ser till demografi, social ställning eller åsikter. De ungdomar som är engagerade i ungdomsråden har ofta själva valt det av eget intresse – de har inte blivit valda. Det finns därmed en risk att ungdomsråden kan bli något av en kompisklubb dit de ungdomar som saknar de rätta kontakterna har svårigheter att få tillträde. Frågan om vem ungdomarna representerar kan vara problematisk – ibland kanske de endast representerar sig själva. Ungdomsråden kan på många sätt bidra till att öka ungdomars delaktighet och inflytande men det anses inte att utgöra någon patentlösning på de problem som upplevs som ungdomars brist på politiskt engagemang. Det är viktigt att ta vara på engagemanget och ge ungdomsråden legitimitet som ett sätt att få ett ungdomsperspektiv på olika frågor. Men förtroendevalda får inte använda ungdomsråden och liknande fora som en ursäkt att inte fråga ungdomar i elevråd, ungdomsgårdar eller vid fritidsgårdar och liknande öppna mötesplatser för unga (SOU, 2001; Sörbom, 2003).

Den offentliga bilden av fritid med fokus på unga

I min licentiatavhandling Lindström (2006) visade jag hur myndigheters sätt att resonera om fritid har förändrats. I början av 1960-talet och fram till 1980-talet ger statliga utredningar och propositioner konkreta förslag om hur goda förhållande för människors hälsa och tillgång till fritid ska kunna uppnås. I slutet av 1980-talet och framåt förändras detta genom att långtidsplanering och centralstyrning ersätts av mål och resultatstyrning. Myndigheternas uppgift blev istället att sätta mål för fritiden och att följa upp dem. Uppgiften att implementera målen lämnades över till olika organisationer och institutioner både offentliga, ideella och kommersiella aktörer. Fritidens roll för medborgarskapet betonades i dokumenten, dels för att ge alla människor tillgång till kultur- och naturresurser för rekreation och hälsa, dels som ett sätt att stärka demokratin. Resultatet av licentiatavhandlingen pekar på en förskjutning från myndigheternas sida, från 1980-talet och fram till mitten av 2000-talet, mot att utveckla mål för att möta individens behov av fritid snarare än regelstyrning. Detta har lett till att kommunernas roll för ungdomars fritid har ökat. I kommunerna har fritiden setts som en viktig arena i fostran av ungdomar till ansvarsfulla och demokratiska medborgare. En ökad internationalisering och professionalisering av fritidssektorn syns också i de undersökta dokumenten ingående i Lindström (2006).

I min doktorsavhandling (Lindström, 2009) studeras officiella dokument och texter från tio svenska kommuner. Syftet med avhandlingen var att beskriva, utforska och diskutera texter

som kommuner presenterar på sina hemsidor utifrån perspektivet medborgarskap för unga. Följande forskningsfrågor besvaras i avhandlingen. Vilken typ av medborgarskap uttrycks i kommunala mål- och styrdokument för unga och deras fritid? Vilken typ av medborgarskap finns representerade genom kommuners sätt att stödja, organisera och leda fritidssektorn? Vilken typ av medborgarskap finns representerat genom de fritidsaktiviteter som unga erbjuds och som presenteras på kommuners hemsidor?

Texterna som studerats fanns tillgängliga på de i studien ingående kommunernas hemsidor antingen som text direkt på en hemsida eller som ett separat dokument utlagt på hemsidan eller länkat till en annan sida. Materialet som användes fanns att tillgå som offentliga dokument och innehållet avsåg till största del tidsperioden 2006-2008 med några få undantag. Urvalet av kommuner skedde i syfte att undersökningen ska omfatta olika stora kommuner befolkningsmässigt samt kommuner geografiskt fördelade över landet. De kommuner som slutligen valdes var Boden, Munkfors, Örebro, Motala, Uppsala, Linköping, Göteborgs centrum, Lund, Sundsvall och Haninge kommuner, se figur 2. Den metod som användes i studien var kulturell innehållsanalys. Med hjälp av innehållsanalysen har tolkning av texterna skett i olika steg. Avsikten var att beskriva, tolka och analysera vad som uttrycks i kommunala hemsidor och i dokument som måldokument, verksamhetsplaner, budgetar och andra program samt texter från verksamheten vid fritidsgårdar, allaktivitetshus och liknande mötesplatser.

Resultat visar att bilden av ungas medborgarskap är motsägelsefullt. Å ena sidan sägs ungdomar behöva någonstans att träffas utan krav men där det finns sådant som de gillar t.ex. att lyssna på musik, spela pingis och datorspel. Föreställningen är att detta är ungdomar som inte är med i någon förening och att de behöver stöd, övervakning och kontroll. Samtidigt finns en bild som pekar på det Beck och Beck-Gernsheim (2002) talar om som ”frihetens barn”. Detta syftar på den utveckling som har varit under 1980-talet och framåt där individer har kommit att se det mest väsentliga i livet som att utveckla sin egen livsvärld. Den bild som framkommer av ungdomar är att de är kreativa och att de vill ta ansvar för sina egna liv. Kommunerna erbjuder unga medborgare olika mötesplatser som ungdomens hus och fritidsgårdar där de kan utöva olika aktiviteter. De har möjlighet att få ekonomisk hjälp för att kunna planera och genomföra olika arrangemang som konserter, teateruppsättningar och musik evenemang. Detta kan jämföras med Harris et al. (2007) som har funnit att sång, dans och musik ofta används för att kommunicera politiska budskap om lika möjligheter och om de mänskliga rättigheterna. Han har också funnit att kulturevenemang och anläggningar för fritid och fritidsevenemang är platser där medborgare är med och skapar och artikulerar politiska budskap.

En annan bild av unga är att det behövs kanaler för att politiker och myndigheter ska kunna föra en dialog med dem. Detta kan ske i olika slags ungdomsråd, demokratiska forum på ungdomsgårdar eller liknande mötesplatser eller att använda Internet för debatt och dialog. Eftersom unga inte kan rösta så behöver de andra kanalerna för att kunna utveckla sitt medborgarskap och göra sin röst hörd. E-demokrati har med framgång prövats i Scotland. I dokumenten som studerades sägs att ungdomar behöver utbildning i demokrati och att detta kan uppnås på ungdomsgårdarna (Lindström, 2009). Denna föreställning kan förstås i relation till Bennets (2003) modell av medborgarskap. Han menar att den vanligaste definitionen av medborgarskap är baserad på en konventionell modell av en ”Pliktfull medborgare” (Dutiful Citizen=DC) medan vi idag måste fokusera på en medborgare som mer karaktäriseras av en ”Självuppfyllande medborgare” (Self Actualizing citizen=AC). För en AC-medborgare är det mindre intressant att rösta, viktigare är att konsumera och utöva fritidsaktiviteter. Han/hon

misstror media och politiker, föredrar lösa nätverk och har starka individualistiska värderingar. För en DC-medborgare är det en viktig demokratisk handling att gå och rösta och det finns ett intresse av att följa med och hålla sig informerad om det politiska livet. Att de deltagande kommunerna investerar i möjligheter för ungdomar att organisera sig i olika former av ungdomsparlament skulle därmed stödja vad Bennet (2003) kallar för en DC-medborgare. Samtidigt visar undersökningen att kommunerna prioriterar olika fritidsverksamhet som en möjlighet för unga och för medborgare i största allmänhet att bli delaktiga i samhällslivet. De metoder som tillämpas inom öppen fritidsverksamhet har oftast en utgångspunkt ifrån individers intressen, vilket då skulle stödja Bennets teori om att möta AC-medborgares behov och därmed skapa en möjlighet för att utveckla ungas medborgarskap. I empirin finns också spår av vad Faulks (2006) kallar "Multiple Citizenship". Han menar för att alla människor ska kunna behandlas lika så behövs ett internationellt medborgarskap och ett medborgarskap i flera olika nivåer.

Starkt och svagt medborgarskap

Hemingway (1999) är intresserad av den roll som fritiden och den fria tiden spelar, eller alternativt kan spela, i att utveckla ett demokratiskt medborgarskap. Han talar om representativ- och deltagande demokrati och menar att fritiden har betydelse i en övergång från deltagande demokrati till representativ demokrati. Vidare talar han om ett medborgarskap som behövs för en representativ demokrati som ett medborgarskap som utvecklats till ett "svagt medborgarskap" och om medborgarskap enligt en deltagande modell som utvecklats som ett "starkt medborgarskap". Hemingway (1999) menar att på vilket det sätt som fritiden är organiserad och tillgänglig kan resultera i antingen ett starkt eller svagt demokratiskt medborgarskap (se figuren nedan).

Participatory democracy

High citizen involvement
Individual focused
Process orientation
Developmental model
Greater demand on leisure

Representative democracy

Low citizen involvement
Group focused
Outcome orientation
Market model
Lesser demand on leisure

Figur 1. Characteristics of a democracy leading to weak or strong citizenship.
Source: Hemingway (1999).

Hemingway (1999) menar vidare att ett starkt eller svagt medborgarskap kan ha direkta och indirekta politiska konsekvenser. Direkta konsekvenser eftersom det handlar om fördelning av resurser och makt i ett givet samhälle, vidare om och hur dessa faktorer förstärker varandra och indirekta konsekvenser genom den roll som fritiden har i att skapa socialt kapital. "Form, innehåll och tillgänglighet av fritidsaktiviteter utgör en viktig potentiell faktor i utvecklingen av demokratiskt socialt kapital och därmed för stabiliteten i ett demokratiskt samhälle" (Hemingway, 1999, s. 157) (anm: min översättning).

Hemingway (1999) slutsats är att om fritiden ska bidra till bildandet av socialt kapital, vilket krävs för ett starkt medborgarskap, måste den också innehålla ramverket för den representativa demokratin. Attribut som deltagande, öppen kommunikation, självständighet,

förtroende, samarbete och utveckling är nödvändigt för en väl fungerande deltagardemokrati. Detta kan utvecklas inom fritiden menar han och talar om självständiga former av social verksamhet såsom den som bedrivs vid fritidsgårdar och liknande mötesplatser. Hemingway (1999) menar att mötesplatser där individer kan stärka sitt självförtroende och utveckla ny kompetens som bygger på demokratiska normer kan vara en grund för att utveckla en deltagande demokrati. Hemingway (1999) diskuterar också huruvida kommersiellt angivna fritidsaktiviteter kan skapa demokratiskt socialt kapital. Han anser att det är viktigt att veta mer om deltagande i både offentlig och kommersiell fritid för att kunna jämföra deras effekt på bildandet av demokratiskt social kapitalbildning (ibid).

Det här kan jämföras med den slutsats som jag kunde dra i Lindström (2009) kopplat till teorier om medborgarskap det vill säga att enskilda ungdomar kan lära sig om demokrati och kan utveckla sitt medborgarskap genom de fritidsaktiviteter som erbjuds dem. Men om detta ska vara möjligt så måste de mål och intentioner som har uttalats i de undersökta dokumenten och hemsidorna vara uppfyllda. De måste systematiskt utvärderas, följas upp och kvalitetssäkras. I några av dokumenten talas också om vikten av utbildad personal. Om unga medborgare ska ha möjlighet att utveckla sitt medborgarskap vid fritidsgårdar och liknande mötesplatser är utbildad personal en nödvändighet.

Fritidens entreprenörer!

Hanström och Pettersson, Svenneke (2008) talar om öppen fritidsverksamhet med god kvalitet och listar en rad olika behov. De menar att målet med den öppna verksamheten är att de som besöker verksamheten ska kunna träffa nya och gamla vänner, utöva sina fritidsintressen, utveckla positiva relationer och god social förmåga, ha kul och koppla av, diskutera och bolla viktiga frågor, bli lyssnad på, få sina drömmar förverkligade, upptäcka och utveckla sina talanger och möjligheter, lära sig hjälpa andra för att utveckla egenvärdet, sin självtillit och självständighet. Slutligen innebär god kvalitet att besökarna får stöd i att förstå samhället och i att leta sig ut för att hitta nya intressen, kunna påverka och söka hjälp. Att få sina drömmar förverkligade, att utveckla sina talanger och möjligheter, att få ge uttryck för sin kreativitet, nyfikenhet och uppfinningsrikedom är karakteristiskt för entreprenörskap. Inom öppen fritidsverksamhet har unga ofta möjlighet att vara producenter och medproducenter för konserter, discon och andra arrangemang och aktiviteter. Nordqvist (2008) menar till exempel att entreprenörer skapas i skatekulturen. Han menar vidare att det kan bero på att skatekulturen ofta har staden som arena och att ungdomar är tränade i att läsa av stadsmiljöer, se möjligheter och upptäcka nya platser. Löfgren (2008) har genomfört intervjuer med ungdomsarbetare inom öppen fritidsverksamhet och menar att personalen brinner för sin verksamhet och att de framstod som eldsjälar och entreprenörer. Personalen hade en önskan att få ägna sig åt de unga besökarna och att slippa byråkrati. De såg sig som "drömfångare" som ville hjälpa ungdomar att få sina drömmar besannade. Det nyfikna bemötandet ansågs som en användbar metod för att utveckla ungas entreprenörskap.

Metod och genomförande

Den metod som använts vid datainsamlingen är enkät (bilaga 3) samt kompletterande djupintervjuer (bilaga 4) och/eller fokusgrupper med besökare för vald fritidsverksamhet. Intervjuerna är inte strukturerade utan genomfördes i dialogform. I nästa steg sätts studien in i ett större sammanhang. Där aktualiseras och problematiseras frågan om verksamhetens bidrag till att utveckla besökarnas möjligheter till ett aktivt medborgarskap (Kvale, 2009; Ejvegård, 2009).

Pilotstudie

Innan enkätstudien skickades ut gjordes en pilotstudie. Fyra verksamhetsställen ombads att dela ut enkäten bland sina besökare. Fritidsledarna ombads att läsa igenom de följebrev som skulle skickas ut tillsammans med enkäterna. Tre av dessa verksamhetsställen genomförde pilotundersökningen. Ett av verksamhetsställen valde att inte delta i pilotstudien. Efter pilotstudien omarbetades enkäten och följebrevet. Enkätens slutliga utformning framgår av bilaga 3.

Genomförande

I mitten av januari skickades 3300 enkäter ut. Trettio enkäter kopierades och skickades ut till varje verksamhetsställe inom följande kommuner; Boden, Sundsvall, Munkfors, Örebro, Linköping, Motala, Lund, Haninge, Uppsala och Göteborgs Stad (Bilaga 1). Urvalet av kommuner var detsamma som de kommuner som deltagit i min doktorsavhandling (Lindström, 2009). Med varje utskick följde också följebrevet och ett frankerat och adresserat svarskuvert allt för att göra det lättare för mottagaren att svara på enkäten. I bilaga 1 framgår deltagande kommuner och antal verksamhetsställen per kommun. Enkäterna, följebrevet (Bilaga 2) och svarskuvertet var ställt till fritidsledare eller annan ansvarig för verksamheten. Verksamhetsstället var fritidsgård, ungdomens hus, allaktivitetshus eller annan liknande mötesplats för unga.

I början av mars skickades en påminnelse ut till de verksamhetsställen som inte hade skickat in enkäten, se bilaga 2. I påminnelsen sattes ett slutdatum när enkäten skulle vara inskickad för att hinna bearbetas till den slutliga rapporten.

Intervjuerna genomfördes kontinuerligt under våren och hösten 2010. Nitton unga intervjuades, intervjuerna hade karaktären av dialog eller samtal med fokus på ungas upplevelse av inflytande och delaktighet. Två av intervjuerna genomfördes med fokusgrupper, varav en grupp bestod av 3 ungdomar och den andra av två ungdomar. Övriga intervjuer genomfördes individuellt. Varje intervju pågick i ungefär en timme. Intervjuerna spelades in och transkriberades därefter. En del av intervjuerna har genomförts som telefonintervjuer. Vid en del av intervjuerna har anteckningar förts och vid andra intervjuer har en högtalande telefon använts varvid intervjuerna har spelats in och sedan transkriberats.

Enkäterna har sammanställts i tabellform och analyserats utifrån den statistiska sammanställningen och med utgångspunkt ifrån antal svarande. För att systematiskt kunna

analysera intervjuerna bildades följande kategorier, Besökaren, Delaktighet och inflytande, Personlig utveckling, Besökaren och personalen samt Verksamheten. Dessa kategorier utkristalliserade sig vid genomgången av resultatet av enkätstudien. Studien kan därmed betraktas som abduktion.

Bortfall

I slutet av januari meddelade en representant för Uppsala kommun att de inte ville delta i studien. Anledningen till detta var att de själv hade gått ut med en brukarenkät året innan. En dialog med kommunen resulterade i att de skickade mig en sammanställning av resultatet av deras enkätundersökning dock utan någon djupare analys av densamma.

Ett verksamhetsställe i Linköping meddelade att de inte ville vara med eftersom deras verksamhet inte passade in på enkätens frågeställningar. Från fyra verksamhetsställen i Linköping skickades enkäten åter till avsändaren. Från Haninge och Örebro kommuner skickade ett verksamhetsställe tillbaka enkäterna. I Örebro kommun hade både skolan och fritidsgården upphört med sin verksamhet. Andra verksamhetsställen har trots påminnelse uteblivit från undersökning utan att motivera varför. Värt att notera är att alla kommuner är representerade i materialet däremot är inte alla verksamhetsställen representerade. Några verksamhetsställen i Uppsala kommun har deltagit i undersökning fastän kommunens beslut var att inte delta i studien.

I slutet av rapporten diskuteras arbetets validitet och reliabilitet (Svenning, 1999).

Beskrivning av deltagande kommuner

I Sverige finns 290 kommuner varav tio kommuner valdes att ingå i studien. Studien omfattar 110 verksamhetsställen som fritidsgårdar, ungdomens hus och andra mötesplatser för unga från Boden i norr till Lund i söder. Ambitionen var att välja kommuner av olika storlek, geografiskt läge och befolkningstäthet och som ingått i Lindström (2009).

Bodens kommun är en liten kommun i norra Sverige med 27 838 invånare. Per definition har kommunen ungefär 8 000 invånare mer än de kommuner som definieras som glest befolkade. 17 % eller 4 796 av dessa medborgare är ungdomar mellan 6-19 år, 19,3 % är medborgare som är 65 år eller äldre. Nämnden för kultur och fritid är ansvariga för ungdomspolitiken.

Örebro kommun i södra Sverige med 130 429 invånare, har 14 olika ungdomsgårdar. Andelen ungdomar är också 17 % och uppgår till 21 993 personer. Ansvar för ungdomarna i kommunen omfattar flera nämnder och förvaltningar såsom nämnden för turismfrågor.

Sundsvalls kommun i mitten av Sverige, har omkring 94 575 invånare, omkring 16 % eller 15 252 av dessa är ungdomar. Kommunen har en traditionell organisation med en fritids- och kulturnämnd. Öppna fritidsaktiviteter för ungdomar finnas vid 15 olika mötesplatser.

Munkfors kommun i den sydvästra delen av Sverige är den minsta kommunen i denna undersökning med 3 880 invånare varav 16 % eller 623 av dem är ungdomar. Det kan

jämföras med 26,8 % som är 65 år eller äldre. En kultur- och utbildningsnämnd ansvarar för ungdomsfrågorna. I kommunen finns en ungdomsgård och ett café.

Figur 2. Svenska kommuner ingående i studien.

Uppsala kommun strax norr om Stockholm har 187 541 invånare, 16,0 % eller 30 517 invånare är mellan 6-19 år. 18,7 % av deras medborgare är äldre än 65 år. Uppsala kommun har mer än 20 ungdomsgårdar, caféer och andra mötesplatser. Ungdomsfrågorna hanteras av flera olika politiska nämnder och förvaltningar.

Haninge kommun strax utanför Stockholm har 73 698 invånare 19 % eller 13 938 av dem är ungdomar, 12,4 % är 65 år eller äldre. Kommunen har en låg andel av sin befolkning som äldre. Haninge kommun har en kultur- och fritidsnämnd och en kultur- och fritidsförvaltning.

Motala kommun i sydöstra Sverige har 42 060 invånare. 18 % eller 7 475 unga är mellan 6-19 år, 19,0 % av deras medborgare är 65 år eller äldre. I kommunen finns sex fritidsgårdar, de har en utbildningsnämnd och en fritids- och kulturförvaltning som ansvarar för fritids- och ungdomsfrågorna.

Linköpings kommun har nästan 140 367 invånare, 17 % eller 23 178 av deras medborgare är ungdomar och 16, 2 % är äldre än 65 år. De har en kultur- och fritidsnämnd som ansvarar för ungdomspolitiken. Förutom caféer och musikklubbar har de 12 mötesplatser för unga.

Göteborg i sydvästra Sverige har 493 502 invånare. I stadskärnan Göteborgs Stad bor 54 786 personer varav 5 665 är unga mellan 0-19 år, det motsvarar 10 % av befolkningen. Antalet unga i åldrarna 6-19 år i hela Göteborg är 71 028 eller 14 %. Det finns en mängd med aktiviteter som erbjuds unga om man ser till hela Göteborg.

Lunds kommun i södra Sverige har omkring 105 286 invånare, 15 999 personer eller 16 % är ungdomar i åldrarna 6-19 år. 13 % av deras medborgare är äldre än 65 år. Fritids- och ungdomsfrågorna är organiserade i en fritids- och kulturnämnd och i en fritids- och kulturförvaltning. Lunds kommun har 14 fritidsgårdar och ett allaktivitetshus.

Det är möjligt att gruppera kommunerna utifrån deras olika förutsättningar. Göteborgs Stad är en stadsdel av storregionen Göteborg som också är Sveriges näst största stad. Lunds kommun ligger i Öresundsområdet med närhet till både Malmö och Köpenhamn. Haninge, Linköping, Uppsala, Motala och Örebro kommuner ligger relativt nära Stockholm där 21 % av Sveriges sammanlagda befolkning bor. Munkfors och Bodens kommuner är små kommuner med en stagnerad befolkningstillväxt medan Sundsvalls kommun är en kustkommun som har ökar sin befolkning.

Resultat

Nedan följer resultatet av enkätstudien och intervjuerna. Av totalt 110 verksamhetsställen har 34 svarat på enkäten. Alla tio kommuner finns representerade i materialet men inte alla verksamhetsställena. Totalt skickades 3300 enkäter ut och 1 198 enkäter av dessa har besvarats vilket innebär en svarsfrekvens på 36,3 %. Svaren från de olika verksamhetsställena fördelar sig förhållandevis jämt mellan kommunerna. Nitton ungdomar har intervjuats.

Kapitlet är strukturerat på följande sätt;

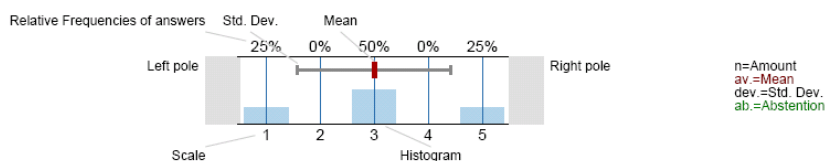
I början av kapitlet redovisas svaret på enkätfrågorna i tabellform. En sammanfattning av enkätsvaren redovisas i slutet genom en profil. Allra sist redovisas ett urval av ungdomarnas egna kommentarer som de har lämnat i enkäten Redovisning följer enkätens struktur. Sist i detta kapitel redovisas svaren från de genomförda intervjuerna.

Resultat av enkätundersökning

Tabell 1. Förklaring över hur tabellerna ska tolkas.

Legend

Question text

Tabell 2. Antal pojkar och flickor.

Är du kille eller tjej?

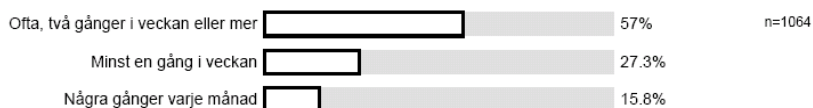
Tabell 3. Besökarnas ålder.

Hur gammal är du?

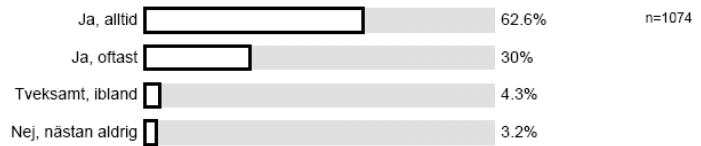
Tabell 4. Besöksfrekvens.

Hur ofta går du hit?

Tabell 5. Besökarnas upplevelse av deras möjligheter vid verksamhetsstället.

Tycker du att pojkar och flickor har samma möjligheter här?

Tabell 6. Frågan om verksamhetsstället har ett etablerat gådsråd.

Vi har gådsråd?

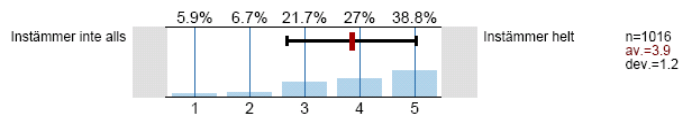
Tabell 7. Frågan om verksamhetsstället har etablerat ett ungdomsparlament.

Vi har ungdomsparlament?

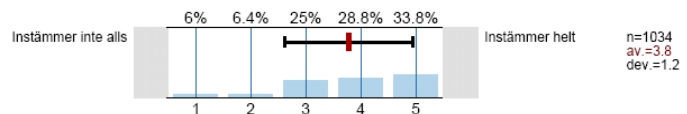
Tabell 8. Ungas upplevelse av inflytande.

Jag känner att jag har inflytande på verksamheten

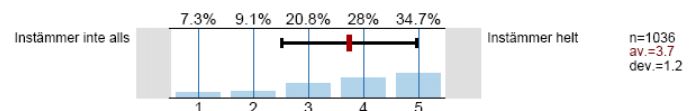
Tabell 9. Ungas upplevelse av delaktighet.

Jag känner mig delaktig i verksamheten

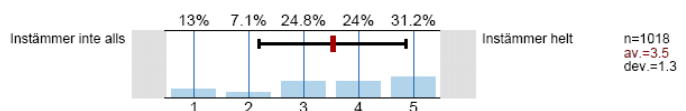
Tabell 10. Ungas uppfattning om de lär sig att samarbeta.

Jag lär mig att samarbeta med andra

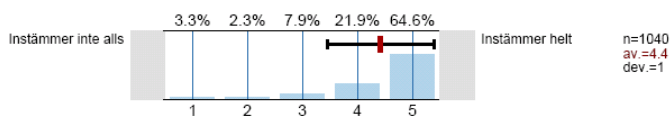
Tabell 11. Ungas uppfattning om de utvecklar sitt självförtroende när de besöker verksamhetsstället.

Jag får bättre självförtroende när jag går hit

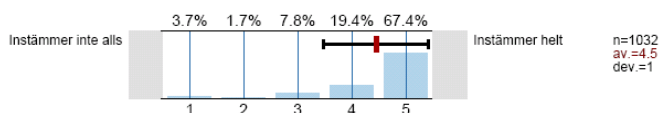
Tabell 12. Ungas upplevelse av att personalen lyssnar på besökarna.

Personalen lyssnar på oss

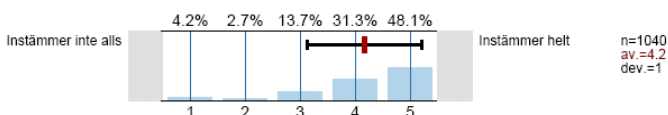
Tabell 13. Ungas upplevelse av att bli sedd och bekräftad av personalen.

Jag blir sedd och bekräftad av personalen

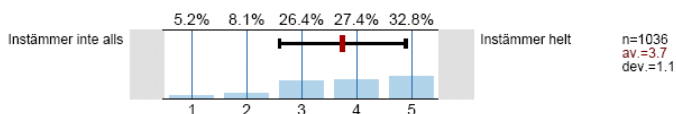
Tabell 14. Ungas upplevelse av att bli sedd och bekräftad av andra besökare.

Jag blir sedd och bekräftad av andra besökare

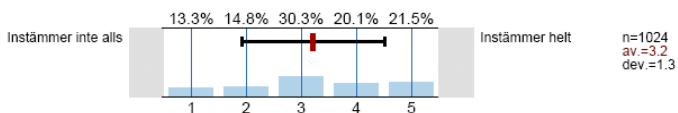
Tabell 15. Besökarens känsla av att kunna påverka planeringen.

Jag har möjlighet att påverka planeringen

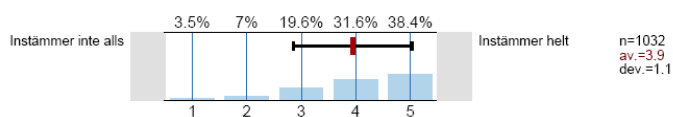
Tabell 16. Ungas uppfattning om hur viktigt det är att vara med och påverka.

Det är mycket viktigt för mig att påverka

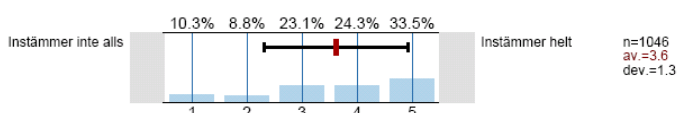
Tabell 17. Ungas uppfattning av om det har möjlighet att kunna påverka aktiviteterna.

Jag har möjlighet att påverka aktiviteterna

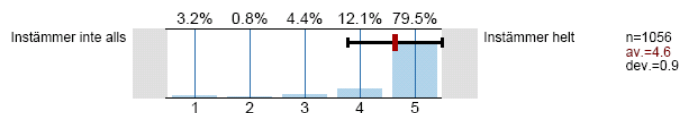
Tabell 18. Ungas uppfattning om de har tagit chansen av att påverka verksamheten så mycket som de har velat.

Jag har tagit chansen att påverka så mycket jag velat

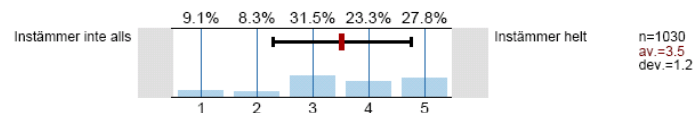
Tabell 19. Ungas upplevelse huruvida de blir behandlade med respekt av personalen.

Jag blir behandlad med respekt av personalen

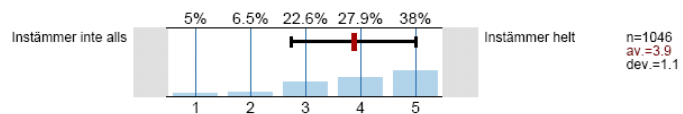
Tabell 20. Ungas uppfattning om de lär sig att diskutera samhällsfrågor.

Jag lär mig att diskutera samhällsfrågor

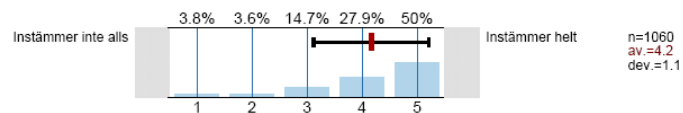
Tabell 21. Ungas uppfattning om de lär sig att samtala om vardagliga frågor.

Jag lär mig att samtala om vardagliga frågor

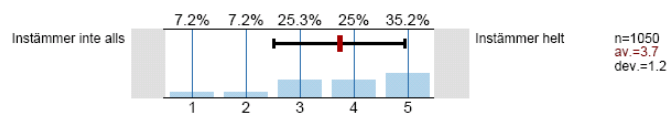
Tabell 22. Ungas uppfattning om personalens vetskap om deras behov.

Personalen vet vad vi behöver

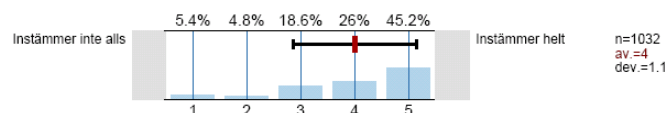
Tabell 23. Ungas upplevelse om att kunna utvecklas vid sina besök vid verksamhetsstället.

Jag känner att jag kan utvecklas när jag går hit

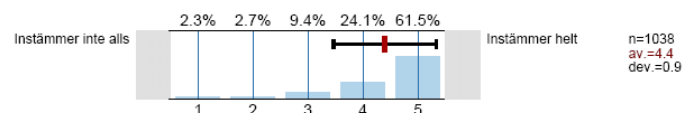
Tabell 24. Ungas upplevelse om att få ta sitt ansvar för material och lokaler.

Jag får ta ansvar för material och lokalerna

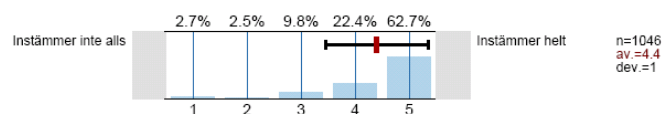
Tabell 25. Ungas uppfattning om personalen är rättvis.

Jag tycker att personalen är rättvis

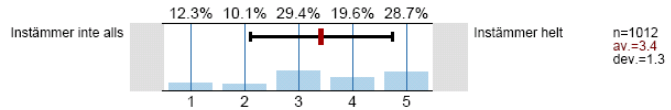
Tabell 26. Ungas uppfattning om personalen tar besökarna på allvar.

Jag tycker att personalen tar mig på allvar

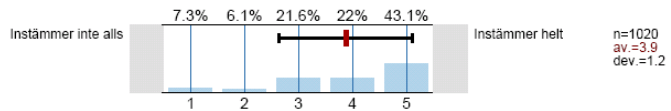
Tabell 27. Ungas upplevelse om de lär sig demokrati vid sina besök vid verksamhetsstället.

Här lär jag mig om demokrati

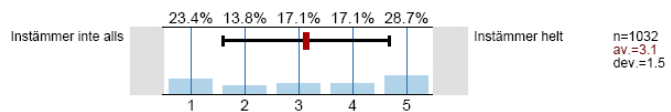
Tabell 28. Ungas upplevelse om de lär sig vad som är rätt och fel vid sina besök vid verksamhetsstället.

Här lär jag mig om vad som är rätt och fel

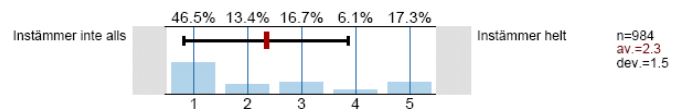
Tabell 29. Ungas användning av Internet under sina besök vid verksamhetsstället.

Här använder jag ofta Internet

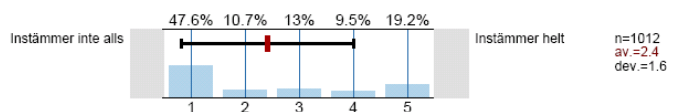
Tabell 30. Ungas uppfattning om möjligheten till att söka pengar för aktiviteter.

Här söker jag pengar för olika aktiviteter

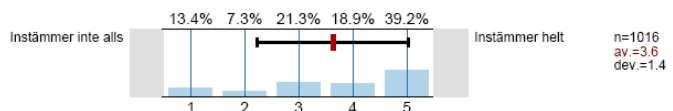
Tabell 31. Antalet % unga som målar och snickrar.

Här målar och snickrar jag

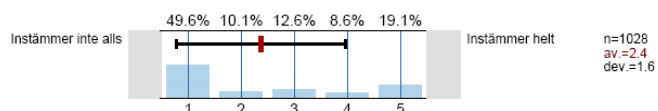
Tabell 32. Antalet % unga som lyssnar på musik.

Här lyssnar jag på musik

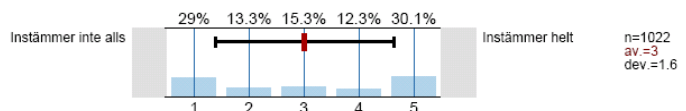
Tabell 33. Antalet % unga som redigerar musik.

Här redigerar jag musik

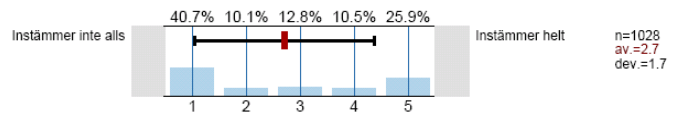
Tabell 34. Antalet % unga som surfar på Internet.

Här surfar jag på Internet

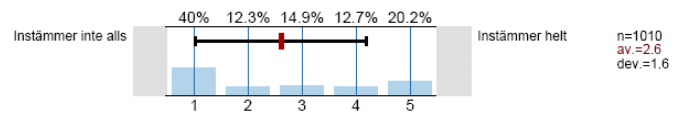
Tabell 35. Antalet % unga som spelar spel på Internet.

Här spelar jag spel på Internet

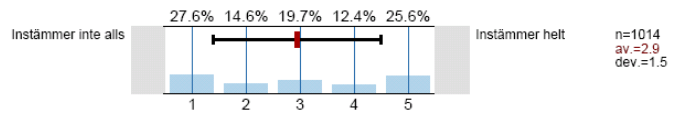
Tabell 36. Antalet % unga som besöker Communitys.

Här besöker jag olika Communitys

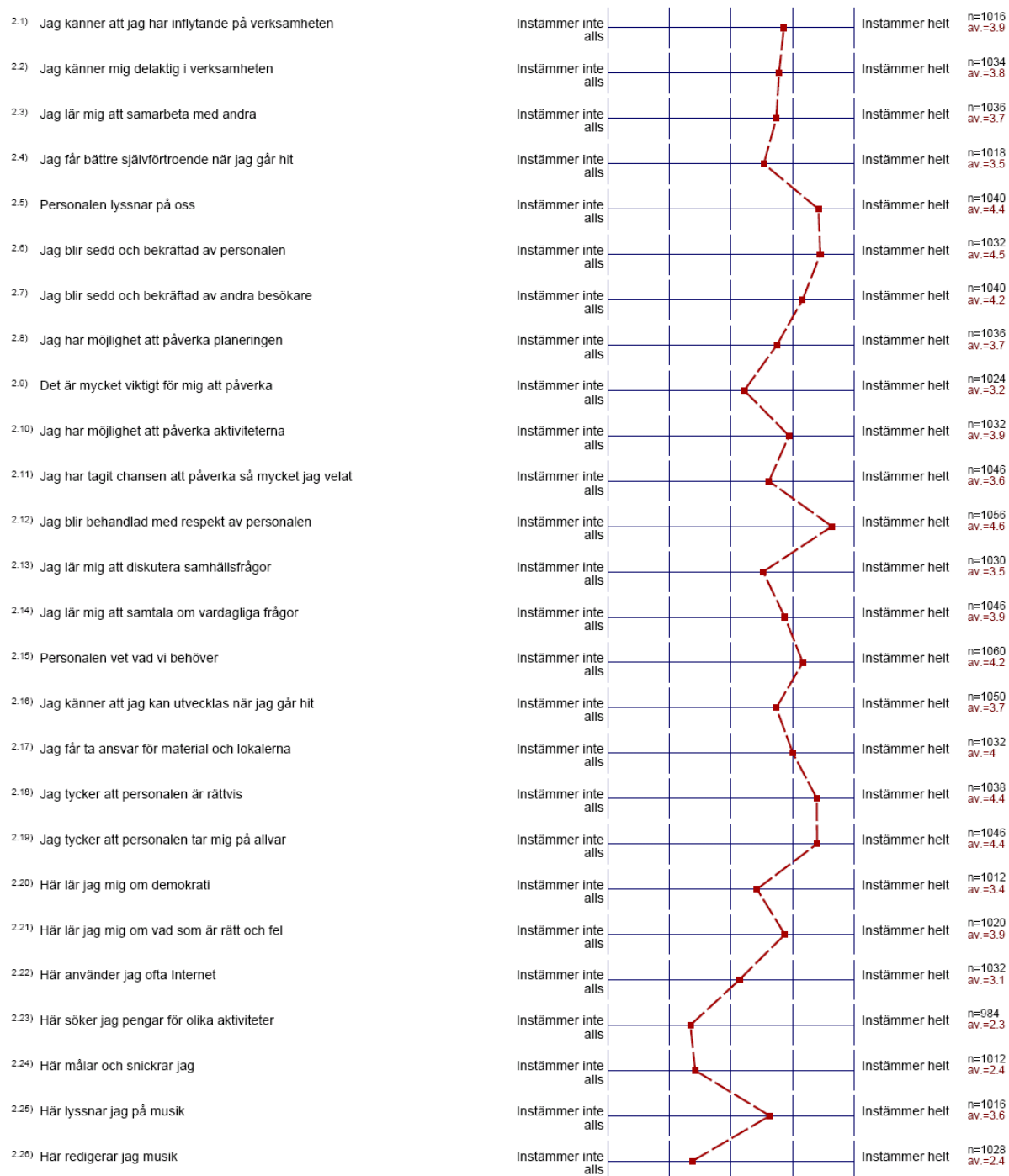

Tabell 37. Ungas uppfattning av att kunna vara med och ordna konserter.

Här kan jag vara med och ordna konserter

Sammanfattning av resultatet av enkätundersökningen

Fortsättning sammanfattning av resultatet

2.27) Här surfar jag på Internet	Instämmer inte alls				Instämmer helt	n=1022 av.=3
2.28) Här spelar jag spel på Internet	Instämmer inte alls				Instämmer helt	n=1028 av.=2.7
2.29) Här besöker jag olika Communitys	Instämmer inte alls				Instämmer helt	n=1010 av.=2.6
2.30) Här kan jag vara med och ordna konserter	Instämmer inte alls				Instämmer helt	n=1014 av.=2.9

Nedan presenteras ett urval av ungdomarnas egna kommentarer:

Alla grabbar tittar på Youtube non-stop! &
men det går att redigera musik om man vill
varje dag

NOTHING

Trygghet, psykisk stimulans.

Man kan vara här även varm/ettus man är öv.

Mer musik! MER LEIT!!

- Keep on rockin' in the free world

vi har allt + Leit

~~Mer~~ Mer Leit

Najje / keep on rocking in the
free world / Älska leffe

Vet inte

Lda hävra personalen, Vad kul och seå olika grejer.

Mycket: Jag utvecklas inom konst och estetiskt arbete!
Jag vär brn av att vara här!

chillställe ☺
soofa yoo ☺

Ja, det e' cool. Nä, men det är
chill! (det betyder det är bra)

Att prata med ledarna om ens problem, det är mer än ett frilids att vara på.
Det är ett ställe att vara på när man inte vill vara hemma.

Att bara vara sig själv, andas och slappna av

ingenet

Det ger mig en chans att umgås @ vara med i
olika aktiviteter

Jag är inte direkt världens mest sociala
person och här känner jag att jag kan umgås
på mina villkor.

enhi komma bort hemifrån lite, slappna
av eller

Umgås med äldre personal, som ofta kommer med bra
råd och tips.

Mycket gemenskap och att kunna komma till
ett ställe där man kan koppla av och umgås
med underbara vänner och personal

Jag får lära mig massa saker ex) att stå
på knäarna, spela el-gitar, trumor och
balken och många mer saker

Roligt och att träffa alla ledare

träffa trevligare personalen, hjälpa mig
om jag har problem. och så ~~kan~~
Ha roligt på gården

~~Jag har alltid kul med~~ Jag har det ~~alltid~~
alltid kul med mina kompisar.

Uhm... Jag går hit för billigt fika och
vänner.

Billigt fika & mysig miljö + lära känna nya personer

Resultat av intervjustudien

Nedan redovisas resultatet av intervjustudien. Intervjuerna har genomförts under våren och hösten 2010. Nitton unga har intervjuats enskilt eller i grupp. Åtta intervjuer har genomförts som telefonintervjuer medan övriga har varit intervjuer vid personligt besök vid verksamhetsstället.

Följande personer har intervjuats;

Två flickor äldre än 18 år = 1a och 1b

Ung pojke äldre än 20 år = 2

Tre flickor, två av dem 15 år en av dem 18 år = 3a, 3b, 3c

Flicka 16 år = 4

Flicka 16 år = 5

Pojke 17 år = 6

Flicka 16 år = 7

Pojke 17 år = 8

Pojke 13 år = 9

Pojke 11 år = 10

Pojke 13 år = 11

Pojke 16 år = 12

Pojke 13 år = 13

Pojke 14 år = 14

Pojke 14 år = 15

Pojke 15 år = 16

Resultatet är indelat och strukturerat i följande underrubriker Besökaren, Delaktighet och inflytande, Personlig utveckling, Besökaren och personalen samt Verksamheten. Beteckningen på verksamhetsställena har varierat mellan exempelvis Ungdomens Hus, Fritidsgård eller Mötesplats men samtliga verksamhetsställen benämns i denna text som mötesplatsen.

Besökaren

Totalt har elva pojkar och åtta flickor intervjuats. Åldern på informanterna ibland kallade de intervjuade har varierat mellan 11-20 år.

De flesta av de intervjuade besöker mötesplatsen regelbundet vilket följande citat visar. *Jag har varit här sedan jag var 13-14 år (1a). Jag var 16 år när jag började att gå på gården (1b). Jag är här varje dag, jag kommer direkt efter skolan, åker hem och äter och kommer sedan tillbaka (4, 5, 6, 7, 14). Jag är här nästan varje kväll (8, 11, 12, 13) andra svarar att jag är här två gånger i veckan (9) mest varje dag (15), lite då och då annars är jag mest hemma (16) eller tre kvällar i veckan (10).*

På frågan om vad som är det bästa med mötesplatsen svarar en av informanterna. *Man kan komma hit när man vill. Man är välkommen, de är inte så noga med ålder. Kul att det finns en sådan här gård när man har tråkigt när man är hos sin bror eller sin tjej (2). Andra informanter menar att jag har träffat nya vänner här (1a). Kul man umgås med folk (5), ha*

nåt att göra (11), mycket att göra (14), prata med folk (13) och för att vara social (13l). En av informanterna menar att det är främst för grejerna, spela fotboll, innebandy, LAN (15) som han besöker verksamheten. För denna informant kommer mötet med kompisarna och möjligheten att prata med personalen i andra hand.

Jag frågar om tjejer och killar har samma möjligheter vid mötesplatsen. En av tjejerna svarar då att *jag tar den plats som jag behöver (1a)*. Några av killarna tycker att *tjejer och killar har samma möjligheter (8, 9)*. På frågan om det anordnas speciella tjejkvällar vid mötesplatsen svarar en av informanterna förvånat *varför då?(5)*. Två av informanterna säger att det är för det mesta killar som besöker fritidsgården *men på fredagar har kiosken öppet och då kommer flickorna (10)* eller *på fredagarna har vi öppet längre då kommer några tjejer (11)*. Andra informanter menar också att det är mest killar som besöker verksamheten (15, 16). På min fråga om det fanns någon flicka vid mötesplatsen som jag kunde intervjua bekräftas bilden av att färre flickor besöker verksamheten, vid det aktuella tillfället fanns inte någon flicka alls där. Jag frågar en av informanterna om han vet varför flickorna inte kommer till mötesplatsen men han har inget svar på den frågan (16).

En av informanterna berättar att det finns unga som tror att de ska få dåligt rykte om de besöker fritidsgården. För att motverka detta har personalen satt upp lappar om aktiviteter och öppettider. Den intervjuade menade att det är viktigt att informera om detta och riktar sig till mig och föreliggande rapport. *Alla kan komma hit inte bara för utstötta (14)*.

Delaktighet och inflytande

Samtliga verksamhetsställen som jag har besökt har organiserat någon form av gårdsråd. Några av informanterna är också verksamma i gårdsrådet. Svaren varierar dock om vad som är bra med att vara med i gårdsrådet. *Se vad som händer (3b), planera vad man ska göra (3c). Man har som en koll på allting alltså bra att ungdomar får vara med och bestämma för det är vi som ska trivas där. Man vet när det är något speciellt före alla andra, man vet som när man ska komma dit (3c)*. En annan av de intervjuade menade att det är viktigt att kunna påverka, *jag brukar få chansen ibland (16)*. En fråga som diskuterats i ett av gårdsråden var om äldre besökare skulle kunna vara faddrar till yngre besökare. *I gårdsrådet pratade vi om fadderbarn, de som har svårt hemma (1b)*.

Men det är inte alla som är intresserade av att vara med i gårdsrådet. *Nej, det intresserar mig inte. Jag brukar bara komma hit och låna biljardbordet. Sitta och prata med kompisar, se vad de gör. Prata med personalen. De vet vem jag är, de brukar säga att vi inte har sett dig på länge. Jag har lite andra intressen också. Jag tränar lite styrke, spelar dator, fiskar mycket med kompisar (2)*. En annan av de intervjuade upplever engagemanget i gårdsråd och liknande fora för inflytande och delaktighet som alltför ansvarsfullt. *Jag orkar inte med sådant ansvar men jag har fått frågan (8)*.

Andra har inte tänkt så mycket på varför det inte är intressant att vara med i gårdsrådet. *Nej jag har inte tänkt på det så mycket, det har inte blivit av (3a). Om jag fick frågan skulle jag svara nej. Vet heller inte varför (3a). Jag vill inte vara med och bestämma en massa å så (3a)*. Jag frågar hur informanten tänker. *Jag går med på vad andra säger, det är inga problem med det (3a)*. Jag ställer då frågan om det är viktigt att vara med och bestämma. *Nej inte alls (3a)*. En del av informanterna är nöjda som det är. *Jag tycker att det finns alltid något att göra, sitta ner, ta det lugnt, sitta ner och prata med personalen (2)*. Vid en av

telefonintervjuerna visste inte informanten om det fanns något gårdsråd vid mötesplatsen (9). Samme informant menade dock att *man får säga till om sådant som man vill* (9). Vid en annan telefonintervju framgick att mötesplatsen inte hade någon formaliserad kanal för delaktighet och inflytande *vi får frågor om vad vi är intresserade av och ger förslag* (11). Liknande svar ger andra informanter (12, 13) och (15) som menar att *vi får komma med idéer som fotbollsturneringar*. Samme informant visste inte heller om det fanns något gårdsråd vid mötesplatsen.

Vid något tillfälle har samtalet kommit in på formell demokrati och intresset av politik. Några sa att de var lite intresserade men att det berodde på vad det gällde. En av informanterna hade en pappa som var politiskt intresserad vilket inspirerat henne. *Njae (3b,3c) det beror på vad saken gäller (3a) ja (3b) alltså jag tycker det är dåligt nu när ungdomar inte får jobb å sånt men alltså (3a)*. En av flickorna som jag intervjuat var med både i gårdsrådet och i ungdomsfullmäktige och träffade på så sätt politiker (7).

Under en av besöksintervjuerna talar vi också demokrati och samhällsfrågor. Jag frågar om de brukar vara några politiska diskussioner vid mötesplatsen. Det framkommer då att det ibland blir diskussioner med personalen *demokraterna tycker så, moderaterna tycker så (1b)*. Det finns också informanter som menar att det pratar aldrig om politik (8, 9, 12, 13). *Har aldrig tänkt så mycket på politik. Kanske det blir intressant längre upp i åldrarna (15). Nej jag bryr mig inte om det egentligen (16)*.

Personlig utveckling

Vid en av besöksintervjuerna ställer jag frågan till några av informanter om man kan lära sig saker genom att gå till mötesplatsen och får till svar att, *jo det kan man (3a, 3c)*. I en följdfråga vill jag att de ska ge exempel på vad de har lärt sig och hur de lär sig. De svar som jag får är att *man lär av andra, hur andra är och hur man inte ska göra om de har gjort något (3b, 3c.) Gör inte så och då gör man inte det (3a). Ja delad erfarenhet (3b)*. Samtalet fortsätter med olika inlägg från informanterna som fyller i varandras synpunkter. *Att man är den man är oavsett vem man än är med (3a). Alltså man ska alltid vara sig själv alltid (3b). Du borde göra si och så man gör som man själv tycker (3a.) Ja (3c). Man lär sig av alla andra (3b), av sig själv också (3c). Man lär sig mer om vad/hur man ska vara som människa (3c). Lär sig respektera folk (3c)*. Under en av intervjuerna framkommer också att man kan lära sig att man inte ska stjäla (9). En annan av de intervjuade talar om att man lär sig ordnings- och trivselregler (8). Följande citat visar ett konkret exempel på detta med ordningsregler. *Vi får inte spela poker om pengar (9)*.

Vi talar också om förekomsten av droger bland unga. En av informanterna menar att man hör tassel och tassel om det *och står jag på stan kan jag peka ut dem direkt (3b)*. Jag frågar vad de brukar göra om de ser någon som använder droger. Jag får svaret *man låter det vara inget man kan göra (1a, 1b, 1c)*. Men om det är en kompis då är det skillnad och då hjälper de till med att få kompiserna att sluta använda droger. Vid intervjun framkommer också att mötesplatser är viktiga drogfria platser som unga kan besöka.

Några av de intervjuade berättar att de utvecklat sitt självförtroende genom sina besök vid mötesplatsen. *Jag har haft dåligt självförtroende, nu har jag fått bättre självförtroende, jag kan ställa krav, kommit med idéer om bowling och filmkvällar. Kul att man kan påverka (1a)*. De berättar också om kompisar som kommer till mötesplatsen som har utvecklat sitt

självförtroende. *Man märker att de pratar med personalen, de har fått bättre självförtroende (1b).* En informant svarar snabbt *ja faktiskt (10)* på min fråga om man kan utveckla sitt självförtroende när man besöker mötesplatsen. *Ja självklar (16)* svarar en annan. När jag ber om ett exempel så svarar han *vi körde biljard, ledaren sa otur att du missade för att jag inte skulle bli ledsen och skita i saken (10).* Liknande svar ger en annan informant som menar att personalen kan stötta och säga *försök det går bättre nästa gång (15).* En annan av de intervjuade menar att *personalen har stöttat jättemycket, jag har hamnat i bråk personalen har sagt håll dig borta från det, de har stötta, sagt att ta det lugnt (16).* Andra informanter är mer tveksamma (8) *kanske, de hjälper en (med syftning på personalen) om det inte går så säger de vad som är rätt, hur man ska göra och så försöker man igen (9).* *Vet inte riktigt, lite man pratar med alla som är där med olika personer (11).* *De som är mobbade trivs här (12).* *Lite, man tror mer på sig själv (15).* En annan av de intervjuade menar att jag har redan ett bra självförtroende men menar att andra kompisar har fått bättre självförtroende *de vågar prata mer om fler saker(13).*

Besökaren och personalen

Genom intervjuerna framkommer olika anledningar till varför unga besöker mötesplatsen. En av informanterna uttrycker det på följande sätt. *Kul att vara här, man pratar med personalen och spelar spel, de andra ungdomarna umgås man inte med (1a).* *Jag har lärt mig mycket under åren av att vara här (1a).* Informanten ger som exempel en polisman som brydde sig om ungdomarna och som brukade föreläsa för dem och berätta historier.

Personalens betydelse för besökaren framkommer på flera olika sätt. *Det har varit annat också som jag inte vill ta upp, NN (Fritidsledaren) har vetat om det (1a).* En av informanterna menar att det är bra att kunna prata med någon annan än familjen. *Ibland när man har bråkat med tjejen brukar de fråga vad är det? Jag har kommit hit och varit sur. Ibland kan det vara skönt att prata med någon annan än sina föräldrar och syskon. Föräldrar och syskon förstår men ibland känns det som att de ändå inte riktigt förstår hur man känner det. Jag har blivit sviken av många kompisar utnyttjats och av någon tjej ibland. Tappar lusten på att tro på folk (2).* Andra menar att *personalen är bra och rolig (9).* *Jag har pratat mycket med personalen, de är jättesnälla och trevliga, de behövs verkligen (16).*

Vid ett av mina besök vid en av mötesplatserna för undersökningen samtalar jag med en kille som är 17 år. Vid samtalet framkommer ganska snart att han trots sin ringa ålder redan har varit med om mer än vad en medborgare inte ens kommer i närheten av att vara med om under hela sin livstid. Pojken berättar om sitt motorintresse och om sina farhågor om att inte få sitt lämplighetsintyg. Han har de stödåtgärder som samhället kan erbjuda och han nyttjar också dessa möjligheter tillsammans med delar av sin familj. Vid samtalet framkommer tydligt betydelsen av mötesplatsen och han menar att den *skulle vara öppen mer än tre kvällar i veckan (6).* Det bästa med att vara där var enligt honom just en plats *att bara vara (6).* Han berättar vidare att sedan mötesplatsen öppnades för ett år sen *har det blivit mycket lugnare i området (6).*

Verksamheten

Vi samtalar om vad som är bra med verksamheten och jag får lite olika svar. Att det är öppet att man kan komma hit och bara ta det lugnt och prata (3a, 3b) är ett svar. Att unga har

någonstans att vara istället för att ränna på stan (3c) är ett annat. Andra kommentarer gäller öppettiderna. Bra att man har öppet här på helgerna vi spelar 10 000 med personalen om man inte vill så behöver man inte gå ut (1a, 1b). Många tycks komma till mötesplatsen bara för att ”bara vara”. De flesta kommer för att hänga (1a,1b.). Vid flera av samtalen framkommer att informanten har ett tidigare engagemang inom idrotten men att de av olika anledningar har slutat idrotta (8, 9). En anledning är byte av klubb och därmed också längre resor (8).

I ett av samtalen kommer vi in på frågan om pojkar tar mer plats. En av respondenterna svarar Nej jag tycker att det är ganska jämlikt. Men ibland så önskar man att det fanns mer grejor för flickor som man kan pyssla med , pingis och biljard är det inte så många tjejer som spelar det är mest för killar. Tjejer kan inte spela pingis. Det finns karaoke för flickor (1a).

Vid några av intervjuerna kommer samtalet in på Internet och dess möjligheter. Här framkom att personalen vid en av mötesplatserna hade satt upp vissa regler för hur Internet skulle få användas. Man får bara vara på Facebook, inte på Systembolagets hemsida eller ”porrsidor”. Det kollas upp ofta förut var det mycket sådant. Vi sa till personalen att en kille var på Systembolagets hemsida (3c). Men det finns också mötesplatser som inte har några restriktioner om vilka sidor som får besökas (11). Facebook, hotmail och spotify är exempel på kanaler för kommunikation (4, 5, 9). Men vid några av intervjuerna framkommer att det inte är uppkoppling mot Internet som är anledningen till besöket vid mötesplatsen (10, 11).

För några av informanterna är aktiviteterna och kompisarna viktiga (9). Ett tvådagars LAN¹ som anordnats vid fritidsgården framkommer bland flera informanter som mycket lyckosamt och flera av dem uttrycker också en förhoppning om att arrangemanget ska återkomma (4, 5, 7, 8). Att spela dataspel och brännboll var viktigt för en av de intervjuade. När det gäller att spela dataspel ger den intervjuade uttryck för att det finns ekonomiska begränsningar, ungdomarna hade velat köpa in Play Station 3 men de fick inte göra det (10). De ekonomiska begränsningarna kommer upp vid ytterligare ett samtal *de behövs mer pengar, en gång ville vi spela minigolf och en annan gång ville vi gå på restaurang men det fanns inga pengar* (16).

¹ Ett **LAN-party** är när ett antal datoranvändare träffas för att koppla samman datorerna i ett LAN (*Local Area Network*, Lokalt nätverk). De i särklass vanligaste syften för ett LAN-party är att spela datorspel mot varandra, eller att fildela. Förutom dessa syften finns också en social aspekt av LAN-partyn - tävlingar och olika händelser arrangeras ofta, även tävlingar som egentligen inte har något med datorer att göra. En av många kulturer kring LAN-partyn är att medverkande på träffarna visar upp sina datorer med diverse estetiska modifieringar, såsom fönster, färgade ljus och dylikt. Dessa modifieringar begränsas inte bara till själva datorn, utan pryder ibland även skärm, högtalare och andra föremål som tagits med.

Sammanfattning resultat

I det här kapitlet sammanfattar jag resultatet från enkätundersökningen och intervjuerna. Kapitlet följer samma struktur som den i resultatkapitlet med följande rubriker; Besökaren, Delaktighet och inflytande, Personlig utveckling, Besökaren och personalen samt Verksamheten.

Besökaren

Resultatet av enkätundersökningen visar att det är fler pojkar än flickor som har svarat på enkäten. Undersökning skulle därmed bekräfta bilden om att öppen fritidsverksamhet oftast är mer tilltalande för pojkar. Några av intervjuerna visar också att vissa mötesplatser har få tjejer som besökare. Flertalet som har besökt verksamheten är 16 år och yngre vilket faller samman med bilden av att äldre ungdomar besöker verksamheten i mindre utsträckning. Enkäten visar också att de som svarat besöker mötesplatsen regelbundet, de flesta besöker mötesplatsen minst en gång i veckan. Den bilden förstärks också genom intervjuerna. Intervjuerna och respondenternas egna kommentarer visar att motivet till att besöka mötesplatsen oftast är för att träffa kompisar och för att samtala med personalen. Kommentarer som att ha kul, träffa folk, fika till bra pris, chilla, softa, komma bort, spela pingis, biljard, musik, datorspel och koppla av är vanligt förekommande.

Delaktighet och inflytande

Undersökningen visar att relativt många mötesplatser har etablerat någon form av gårdsråd. Däremot är det färre som har ett ungdomsparlament. En stor del av besökarna svarar att de har inflytande på verksamheten och att de också känner sig delaktiga i det som händer vid mötesplatsen. Många har svarat att de har möjlighet att påverka planeringen och att de har möjlighet att påverka aktiviteterna. Något färre antal av respondenterna av enkäten tycker dock att det är mindre viktigt att vara med och påverka. Några av intervjuerna visar också att det inte är alla som tycker att det är viktigt att vara med och påverka, de är nöjda med att andra tar besluten åt dem. När det gäller inventarierna vid mötesplatsen såsom lokaler och material så svarar en stor andel av de tillfrågade att de känner sig ansvariga för dessa. Däremot är det få som säger sig ansöka om de medel som brukar finnas möjlighet för unga att söka. Det är vanligt att unga enskilt eller i grupp kan söka avsätta kommunala pengar för olika aktiviteter. Dessa brukar kallas ung peng, ung pott eller liknande.

På frågan om ungdomarna kan vara med och ordna konserter vid mötesplatsen är det stor skillnad i vad de har svarat. 25,6 % av de tillfrågade instämmer helt medan 27,6 % inte alls instämmer i påståendet.

Personlig utveckling

Många av respondenterna av enkäten svarar att de lär sig att samarbeta med andra när de besöker mötesplatsen. Flera av intervjuerna visar också på att unga lär sig att samarbeta med andra besökare och med personalen. Resultatet av enkäten visar att unga upplever att de får

bättre självförtroende när de besöker olika mötesplatser. Intervjustudien visar också ett samband mellan utvecklat självförtroende och besök vid mötesplatser för unga. Enkätstudien visar på höga värden för påståendena personalen lyssnar på oss och jag blir sedd och bekräftad av personalen. Intervjustudien visar också på att personalen lyssnar på dem och bekräftar dem, att personalen är viktiga i ungas liv och i några fall mycket viktiga. Många unga instämmer också i påståendet att andra besökare ser dem och bekräftar dem. Respondenterna i intervjustudien talar på liknande sätt om att andra besökare är viktiga för dem. Det högsta värdet i enkätundersökningen får påståendet om att besökarna blir bemötta med respekt av personalen. Ungdomarnas egna kommentarer i enkätstudien verifierar detta och de beskriver personalen som snäll, bra, som lyssnar och kommer med råd och tips.

Relativt många av respondenterna i enkätundersökningen instämmer helt och delvis i att de lär sig demokrati vid sina besök vid mötesplatsen och ungefär lika många instämmer i påståendet att de lär sig att diskutera samhällsfrågor. Intervjustudien visar också att det förekommer diskussioner om demokrati och politik men i mindre omfattning. I enkätundersökningen är det ännu fler som instämmer i påståendet att de lär sig om vad som är rätt och fel genom att besöka verksamheten. Många instämmer också helt eller delvis i påståendet att de lär sig samtala om vardagliga frågor. De känner att de utvecklas genom sina besök vid mötesplatsen. Intervjustudien visar också att det finns vissa trivsel- och ordningsregler som besökaren måste följa såsom att inte skrika eller springa i lokalen eller att inte spela poker om pengar.

Besökaren och personalen

Intervjustudien och ungas egna kommentarer visar att personalen vid de olika mötesplatserna har mycket stor betydelse för dem. Personalen ser besökarna, de bekräftar dem och lyssnar på dem. Personalen behandlar besökarna med respekt, de upplevs i hög grad som rättvisa. Många av respondenterna anser också att personalen känner till deras behov. Mer än hälften eller 61,5 % av de som besvarat enkäten instämmer helt i påståendet att personalen är rättvis. Något fler instämmer helt i påståendet att personalen tar dem på allvar. Respondenterna av enkäten har skrivit kommentarer som pratar ut med ledarna, få träffa vuxna, träffa personalen och träffa ledarna. Intervjuerna och enkäten tillsammans visar att personalen är en viktig del i den unges personliga utveckling.

Verksamheten

Av de ungas egna kommentarer framgår att många spelar biljard och pingis när de besöker mötesplatsen. En annan sysselsättning är att fika, titta på TV, spela kort och spela spel. Att se på film är också vanligt förekommande. Enkätundersökningen visar att 39,2 % lyssnar på musik medan bara 19,1 % redigerar musik. Ungdomarnas egna kommentarer visar dock att man också kan lära sig att spela gitarr och trummor. 28,7 % av ungdomarna instämmer i att de ofta använder Internet vid sina besök och nästan lika många 23,4 % svarar att de inte alls instämmer i påståendet. De är i princip lika många unga som instämmer respektive inte instämmer i påståendet att de surfar på Internet vid sina besök, 30,1 % respektive 29 %. Det är en högre andel av unga som svarar att de inte spelar spel på Internet, 40,7 % medan det är 25,9 % som svarar att de gör det. På frågan om de unga besöker olika Communitys är skillnaden större. Det är hela 40 % som svarar att de inte besöker olika Communitys vid sina besök vid mötesplatsen. Intervjustudien visar att det vid vissa mötesplatser finns restriktioner om vad

man får använda Internet till. Intervjustudien visar också att det använda Internet är inte huvudanledningen till deras motiv för att besöka mötesplatsen. Det är underordnat att träffa och prata med kompisar och med personalen.

Totalt sett visar enkätundersökningen att respondenterna är övervägande positiv i sina svar. I enkätundersökningen hade respondenterna också möjlighet att skriva egna kommentarer om sitt deltagande i den öppna fritidsverksamhet. Här finns det dock ett mindre antal som har skrivit ord som "nothing", inget, vet ej, inget är bra eller inget speciellt.

Diskussion

Historiskt sett har målgruppen för öppen fritidsverksamhet varit pojkar som störde på gator och torg. Den här undersökningen visar att 60,1 % av besökarna vid verksamhetsställena är killar och 39,9 % är tjejer. Undersökningen visar därmed att det fortfarande är så att det är fler killar än tjejer som besöker fritidsgårdar och liknande mötesplatser i de deltagande kommunerna.

Undersökningen visar att motivet till att unga besöker öppen fritidsverksamhet är att träffa kompisar och att samtala med personalen. Här kan unga samlas utan att hamna i konflikt med den övriga familjen. Det kan också vara en plats som unga söker sig till när man vill undvika att hamna i grupper eller aktiviteter som de har tagit ställning emot eller som inte intresserar dem. Undersökningen visar tydligt hur viktig fritidsledaren eller den vuxne är som samtalspartner. För att kunna möta besökarnas förväntningar finns behov av ett professionellt samtal och bemötande från personalens sida. Det är just här som kärnan i den öppna verksamheten finns, att lyssna på besökarna, att tillgodose deras behov och att närma sig besökarna på ett sådant sätt att han/hon kommer tillbaka igen. Eftersom verksamheten är frivillig så handlar det om en balansgång mellan lagom närhet och lyssnande samtidigt med att hålla en viss distans för att den unga ska kunna ha viss integritet och autonomi.

Intervjustudien visar att besökarna vid de olika mötesplatserna varierar från dag till dag. Ungdomarna som har fler mötesplatser som de kan välja mellan varierar också sina besök beroende på öppettider och vilka "andra" som är där samtidigt. Verksamheten kan sägas vara kamratorienterad. Intervjustudien visar också att det är vanligt att besökarna är vid mötesplatsen från det att den öppnar tills att den stänger. Några av informanterna såg gärna att mötesplatsen i detta fall fritidsgården hade öppet fler dagar vilket kan sägas vara tydliga signaler för behovet av mötesplatser med professionella ledare. Forkbys (2008) fråga om fritidsgårdarna ska vara forum för demokratifostran där ungdomarna genom gårdsråd och stormöten får träning i vad det innebär att formulera sig och driva sina frågor eller om fritidsgårdarna och likande mötesplatser ska vara mer av aktivitetscentra med en mängd olika erbjudanden och ge utrymme för social samvaro skulle därmed kunna besvaras med att de olika verksamhetsställen i denna undersökning omfattar alla dessa perspektiv.

Delaktighet och inflytande

För att ge röst till unga och för att ge dem möjlighet att påverka och att ha inflytande organiseras gårdsråd och ungdomsparlament vid ungas mötesplatser som exempelvis fritidsgårdar. Man kan säga att det är en modell som efterliknar den representativa demokratin. Detta stödjer Bennets (2003) teori som menar att ungas organisering ofta sker utifrån en traditionell syn av en aktiv medborgare som är politiskt aktiv genom att vara med i ett politiskt parti, gå och rösta och följa den politiska debatten. Hemingway (1999) slutsats är att om fritiden ska bidra till bildandet av socialt kapital, vilket krävs för ett starkt medborgarskap, måste den också innehålla ramverket för den representativa demokratin. Den här undersökningen visar inslag av både representativ demokrati såväl som deltagande demokrati. I enkätundersökningen framgår inte hur valet till gårdsråd och ungdomsparlament har skett men det kan finnas skäl till att utifrån Sörboms forskning vara observant på vilken representativitet som verksamheten har samt hur representanterna till dessa fora väljs men också på hur väl fungerande och förankrade dessa är. I intervjustudien framkom också

betydelsen av delaktighet och inflytande. Flertalet av informanterna talade om att de pratade med ledarna om sådant som de ville göra vid mötesplatsen. Unga kunde komma med förslag på aktiviteter eller inköp av material och kände sig på så sätt delaktiga. Intervjuerna visade på ungas engagemang men mer från ett informellt perspektiv. Undersökningen visar att unga är engagerade vilket stödjer Bangs (2003;2004;2005) forskning. Attribut som deltagande, öppen kommunikation, självständighet, förtroende, samarbete och utveckling är nödvändig för en väl fungerande deltagardemokrati menar Hemingway (1999). Hemingway (1999) menar vidare att mötesplatser där individer kan stärka sitt självförtroende och utveckla ny kompetens som bygger på demokratiska normer kan vara en grund för att utveckla en deltagande demokrati. Undersökningen visar att en deltagardemokrati enligt Hemingways (1999) teorier kan utvecklas inom öppen fritidsverksamhet.

Undersökningen visar exempelvis att ungdomarna både vill och kan ta ansvar för material och lokaler. Vid ett av besöken som jag gjorde under min intervjustudie blev jag varse om rummets betydelse. Ungdomarna hade varit delaktiga i placering av bord, stolar, soffor, biljardbord och i utformningen av vilka syften olika rum skulle ha, vad de skulle användas till. Ett av rummen var avsett för att unga vuxna skulle kunna ”softa”. Rummet var bekvämt möblerat med en soffa och flera kuddar och rummet var avsett för unga över 18 år. Det här är ett exempel på den inre miljöns betydelse och möjligheter för verksamheten både ur ett ledar- respektive besöksperspektiv.

Personlig utveckling

Inom öppen fritidsverksamhet förs samtal mellan unga och ledare och ibland mellan unga vuxna och ledare. Eftersom en del av besökarna är myndig blir samtalet vid mötesplatser för unga i det närmaste på lika villkor. Det blir viktigt för ledaren att etablera en relation med den unge vuxne. Ofta blir ledaren den som den unge litar på och tycker om. Ibland en bland få vuxna som den unge kan vända sig till och lita på. Det aktiva lyssnandet spelar en viktig roll. Intervjustudien visar att en del ungdomar inte har någon annan att prata med och som lyssnar på dem på samma sätt som personalen vid mötesplatser kan göra. Samtalet vid fritidsgården och liknande mötesplatser är ofta en dialog mellan personalen och besökarna. Det finns ett stort behov av att diskutera olika saker med vuxna, ibland kan det vara mycket känsliga och intima och personliga frågor. Det kanske är här som vi kan finna biljardbordets eller kortspelets styrka. Ibland kan det vara lättare att få kontakt genom någon aktivitet. Ungdomarnas egna kommentarer visar att inom öppen fritidsverksamhet kan de gå ner i varv. De kan vara sig själva och de kan vistas i en trygg miljö.

Hjälmeskog (2000) talar om olika aspekter av medborgarutbildning och om olika förhållningssätt; medborgarutbildning som individuell fostran och som samhörighetsfostran. Individuell fostran handlar om att individen ska utvecklas som människa. Individen ska fostras till självständighet, utveckla sitt självförtroende. Syftet med fostran menar Hjälmeskog (2000) är att den unge ska bli medveten om egna attityder och värderingar samt ställningstaganden, att kunna inta ett kritiskt förhållningssätt, ta ställning och argumentera för sina ståndpunkter. Undersökningen visar att allt detta finns i varierande grad som en del av verksamheten vid fritidsgårdar och liknande mötesplatser. Intervjustudien visar genom flera av samtalen att ungdomar vet vad begreppet självförtroende står för och ger också egna exempel på dels om de anser sig ha bra självförtroende och om de utvecklar sitt självförtroende men de har också en uppfattning om andra besökare och deras självförtroende.

Enkätundersökningen visar att det finns unga som tycker att de lär sig demokrati när de besöker mötesplatserna. Intervjustudie stärker delvis den bilden på så sätt att de intervjuade talar om demokratiska handlingar av samarbete, lyssna på varandra, delaktighet och inflytande, möjlighet till ansvarstagande, dela med sig till andra besökare och få med besökaren i verksamheten och gemenskapen. Samtidigt bekräftas bilden av att samtalen vid mötesplatsen mer sällan handlar om partipolitik och ideologi. Vid samtalen med unga framkommer att de inte gör någon koppling mellan deras vardag och vardagliga frågor och att dessa skulle omfattas av olika politikområden och ideologi. Ungdomar har åsikter om livet i stort men de uppfattar inte att det privata och personliga också påverkas av ideologi.

Besökaren och personalen

Undersökningen visar att personalen vid olika mötesplatser har en avgörande betydelse för besökarnas utveckling. Men arbetet i öppen fritidsverksamhet är i liten utsträckning professionaliserat (Ardström, 2001). Det är ett komplicerat uppdrag att som personal kunna vara med och bidra till att ungas sociala medborgarskap utvecklas. Det vore önskvärt med en stabil personalgrupp med trygga anställningsförhållanden och adekvat utbildning. Idag finns det en risk för att arbetet i öppen fritidsverksamhet blir ett genomgångsyрке i väntan på något annat som upplevs som ett tryggare jobb.

Undersökningen visar att unga har behov av att bli bekräftade och att få växa i en relation till vuxna ledare. Olika grupper och individer har olika behov vilket kräver en medveten pedagogisk hållning. Personalen behöver vara orienterad om andra yrkesgrupper som skola, polis och socialtjänst, ha kännedom om olika lagar, konventioner och förordningar. Personalen behöver kunskap om frågor som handlar om ledarskap, genus och ungas utveckling. Det är viktigt att personalen har utbildning men att de också får möjlighet till kompetensutveckling, att de har de redskap och kompetenser som krävs för att de ska kunna bedriva en verksamhet med hög kvalitet. Utvecklade mål ger en medvetenhet om hur man kan utveckla verksamheten. En långsiktig planering behövs också för att kunna utarbeta rutiner, kartlägga behov och etablera kontakter med andra yrkesgrupper i samhället. Dokumentation i form av anteckningar eller andra metoder som film och foto blir viktiga instrument för kunskaps- och kvalitetsutveckling. Dokumentation blir också ett viktigt argument i dialogen med politiker och beslutsfattare. Det är viktigt att öppen fritidsverksamhet synliggörs med olika metoder.

Yrket som ledare inom öppen fritidsverksamhet kan sägas vara sårbart dels genom otrygga anställningsformer men även det faktum att de unga kan välja att inte komma tillbaka till verksamheten. Yrket handlar ofta om en balansgång mellan den öppna verksamhetens fria karaktär som lockar ungdomar och mötesplatsens mål om att stödja unga i deras vuxenblivande. Karaktären av verksamhet gör också att ledarna kan göra vissa prioriteringar som mer eller mindre kan gynna/öppna eller missgynna/utestänga vissa grupper av unga. Undersökningen visar att fostran följer indirekt eller direkt med arbetet med unga, ledarskapet måste balansera mellan närhet och distans till besökarna. Uppdraget kan också sägas vara komplicerat genom att verksamheten ibland sköts på entreprenad av någon förening vilka allt som oftast har som sitt huvudsakliga uppdrag att driva annan verksamhet än öppen fritidsverksamhet. Här finns behov av att kartlägga sådan verksamhet och att visa på goda exempel. Ardström (2001) menar att vara ledare i öppen verksamhet på fritidsgård är en av de

mest kvalificerade pedagogiska uppgifter som finns i arbete med ungdomar. Denna undersökning bekräftar denna bild.

Intervjustudien visar att de unga ofta upplever personalen som inspiratörer, idégivare och kreatörer. Verksamheten visar på en form av entreprenörsanda där ledarna tillsammans med besökarna visar på kreativitet, uppfinningsrikedom, ansvarstagande och skapande på det sätt som Löfgren (2008) talar om.

Verksamheten

Undersökningen visar att verksamheten sägs vara för unga från 12 år och uppåt. Ibland beskrivs verksamheten också vara för "alla". Öppen fritidsverksamhet är unik, till skillnad mot skolan kan unga komma och gå när de vill. Det finns inga krav på dem att de ska delta i verksamheter och det finns inte heller några krav på konsumtion, men vill man handla i kiosken så kostar det inte så mycket. Mötesplatsen är ett ställe att bara vara på utan några krav på att besökarna ska göra något. Vid fritidsgården eller liknande mötesplatser kan besökarna kunna gå ner i varv och träffa folk som någon uttryckt det. Just att unga kommer till verksamheten av egen fri vilja gör den både spännande och intressant. En viktig fråga är varför de väljer öppen fritidsverksamhet och varför de väljer att besöka verksamheten regelbundet under många år. I en del av svaren i denna undersökning visar det sig tydligt och detta är i första hand att samtala med personalen och att träffa kompisar. Själva aktiviteterna har i de allra flesta fall en underordnad betydelse. Den unge vill inte bli kontrollerad utan bekräftad och lyssnad på. Oftast är det besökarnas önskemål och behov som styr verksamheten. Personalen lyssnar på ungdomarna, de blir bekräftade och sedda. Undersökningen visar också tydligt att fritidsgården och liknande mötesplatser är extra viktiga för unga som har det jobbigt hemma eller i skolan.

Flera av kommentarerna som respondenterna har lämnat i enkätundersökningen visar att biljard och pingis är symboliska aktiviteter för öppen fritidsverksamhet. Andra verksamheter som nämns är musik, film och datorspel. Varför just biljard har fått en central roll inom öppen fritidsverksamhet har varit föremål för diskussioner och en C-uppsats i fritidsvetenskap har belyst frågan utan att finna något direkt svar på den. Under mina intervjuer har jag också kunnat se inre och yttre miljöns betydelse. Vid en av mötesplatserna framgick det tydligt hur caféet spelade den centrala rollen. Caféet var trevligt möblerat med varm färgsättning. I anslutning till Caféet fanns datorer utplacerade och här fanns också oftast personalen. Intervjustudien visar också att när kiosken och Caféet hade öppet som kom också tjejerna till mötesplatsen.

Tidigare undersökningar visar dock att öppen fritidsverksamhet ofta saknar utvecklade mål för verksamheten (Lindström 2006; 2009; Granlund, 2007; 2009). De som leder och driver verksamheten formar ofta sina mål och sin verksamhet själva. Lipsky (1980) talar exempelvis i sin teori om Street-Level Bureaucrats om pedagoger, hälsoarbetare och andra offentligt anställda som har stora faktisk frihet i sitt dagliga arbete och att det i själva verket blir de och inte politikerna som utformar politiken.

Nedanstående figur kan ses som en sammanfattande modell av studien:

Under rubriken "Möjlighet till utövande" i figur 3 här nedan framgår ungas uppfattning om att delta i öppen fritidsverksamhet indelat i unga som "vill delta", "vill helst inte delta" och de som "inte alls vill delta". Under rubriken "Faktiskt aktivt utövande, Steg I och Steg II" framgår ungas syn på verksamheten och anledningen till att de besöker verksamheten, Steg I och Steg II ska ses som en tänkt utveckling av ungdomars medborgarskap, ett mervärde på längre sikt. Unga som kommer till olika mötesplatser och som både vill delta i verksamheten och samtidigt erbjuds att delta i olika aktiviteter, Steg I, kan sedan som Steg II utveckla sitt medborgarskap. Likaså kan unga som kommer till olika mötesplatser utvecklas personligt genom stöd, uppmuntran och till viss del också kontroll stärka sitt självförtroende, som Steg I. Som Steg II kan de på sikt utveckla sitt medborgarskap. Slutligen de ungdomar som inte alls vill delta i verksamheten utan "bara vara" men ibland delta i olika aktiviteter kan utvecklas personligt, Steg I, och som Steg II på sikt också utveckla sitt medborgarskap.

Möjlighet till utövande	Faktiskt aktivt utövande Steg I	Steg II
Vill delta	Aktiviteter, en mötesplats, personlig utveckling	Medborgarskap
Vill helst inte delta	Personlig utveckling, stöd, kontroll, en mötesplats	Medborgarskap
Vill inte alls delta	"Bara vara", aktiviteter, en mötesplats, personlig utveckling	Medborgarskap

Figur 3. Aktivt medborgarskap

Slutord

Med utgångspunkt från Lister (2007) visar undersökningen att unga har möjlighet att utveckla sitt medborgarskap genom att delta i öppen fritidsverksamhet. Fritidsverksamhet är ett frivilligt åtagande för kommunerna. Omfattningen och kvalitén av verksamheten beror slutligen på den politiska viljan.

Vidare visar undersökningen att unga har stort förtroende för personalen som arbetar inom den öppna fritidsverksamheten. Det är ett viktigt och kvalificerat uppdrag att arbeta inom öppen fritidsverksamhet och min förhoppning är att personal med adekvat utbildning för uppdraget anställs och att de erbjuds trygga anställningsförhållanden med möjlighet till kompetensutveckling.

En utmaning inom empirisk forskning är att verkligen mäta det man avser att mäta och att kunna uppnå en så hög tillförlitlighet i mätningarna som möjligt. I denna undersökning har enkäter och intervjuer används som mätinstrument. Eftersom tiden för projektet har varit begränsad har inga observationer vid verksamhetsställena gjorts. Min bedömning är att observationer genomförda under en längre tid hade kunnat vara ett sätt att stärka resultatet. Likaså hade intervjuer med personalen vid de olika verksamhetsställena kunnat göra det.

Det finns mängder av faktorer som kan påverka undersökningen såsom intervjuaren, miljön där intervjun äger rum, formen för intervjun, enkätens utformning, fritidsledarens/ledarens roll vid ifyllandet av enkäten, de andra besökarnas sätt att besvara enkäten alternativt intervjun. Att man verkligen mäter det man avser att mäta kallas för validitet och tillförlitlighetens många aspekter kallas för reliabilitet.

När det gäller reliabilitet så finns det ett mindre antal av personalen vid mötesplatserna som har påtalat att organiseringen för inflytande och delaktighet vid mötesplatserna kan ha olika namn och inte endast gårdsråd och ungdomsparlament som används i denna undersökning. Jag har fått information om att personalen vid dessa enstaka verksamhetsställen har informerat ungdomarna om funktionen av gårdsråd och ungdomsparlament och synonyma benämningar på dessa. Min bedömning är att detta inte ska ha påverkat resultatet av enkäten om än dessa kanaler för inflytande kan benämnas på annat sätt exempelvis ungdomsrådet och ungdomsfullmäktige eller utskott och ungdomsting. Ett av verksamhetsställena påtalade också vissa svårigheter med ord och begrepp eftersom besökarna hade annan etnisk bakgrund. Eftersom det endast var ett av verksamhetsställena som påtalade detta bedömer jag att detta inte har påverkat tillförlitligheten av studien i sin helhet.

Värt att notera är också att alla ungdomar inte har svarat på alla frågor och påståenden i enkäten. Min bedömning är dock att detta inte heller påverkar trovärdigheten av resultatet eftersom svarsfrekvensen är förhållandevis hög för samtliga frågor. Däremot är det min uppgift som forskare att ställa den kritiska frågan om det är de verksamhetsställen som har mest utvecklad verksamhet som har valt att delta i denna studie.

Slutligen lyfte en av ledarna vid ett av verksamhetsställena en intressant och högst relevant aspekt. I enkäten ställdes frågan om respondenten var tjej eller kille, detta var inte tillräckligt menade denne och önskade att det skulle finnas med en kategori ”annat” med argument att unga i det åldersspann som öppen fritidsverksamhet omfattar ofta är mitt i en process av identitetsskapande.

Referenser

- Ardström, B., J. (2001). *Att vara ledare i öppen verksamhet*. Stockholm: Fritidsforum.
- Bang, H. (2005). Among everyday makers and expert citizens. In Newman, J (Eds.) *Remaking governance: peoples, politics and the public sphere*. Bristol: Polycopress.
- Bang, H. (2003). A new Ruler Meeting a New Citizen: Culture Governance and Everyday Making. In Bang, H (Eds). *Governance as social and political communication*. New York: Manchester University Press.
- Bang, H. (2004). *Everyday makers and Expert Citizens Building Political Not Social Capital*. Paper delivered to ANU, School of Social Science, January, 2004).
- Ejvegård, R. (2009). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Forkby, T. (2008). Främjande mötesplatskulturer. I *Mötesplater för unga – aktörerna, vägvalen och politiken*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Granlund, E. (2007). *Utvärdning av projekt Ungdomens Hus i Boden*. Forskningsrapport. Institutionen för pedagogik. Luleå tekniska universitet.
- Granlund, E. (2009). Mötas, utvecklas eller kontrolleras? Målinriktning och kvalitet på fritidsgårdar. Forskningsrapport. Institutionen för pedagogik. Luleå tekniska universitet.
- Hanström, M & Pettersson, Svenneke, D. (2008). Främjande metoder i öppen fritidsverksamhet. I *Mötesplater för unga – aktörerna, vägvalen och politiken*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Hemingway, J. , L. (1999). Leisure, Social Capital and Democratic Citizenship. *Journal of Leisure research*, Vol 31, No 2. pp. 150-165.
- Hjälmecksog, K (2000). *Democracy begins at home*. Utbildning om och för hemmet som medborgarfostran. Uppsala Studies in Education 94.Uppsala: Uppsala University Library.
- Jacobson, Pettersson, H. (2008). *Socialt medborgarskap och social delaktighet*. Lokala upplevelser bland unga kvinnor och män med utländsk bakgrund. Rapportserie i socialt arbete, nr 3. Växjö: Växjö Universitet.
- Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kymlica W.(1998). *Mångkulturellt medborgarskap*. Falun: Nya Doxa.
- Lindström, L. (2006). *Fritidssektorn: en statlig utmaning*. Licentiatexamen, (2006:46). Luleå: Luleå tekniska universitet.
- Lindström, L. (2008). Nya utmaningar väntar fritidspolitiken. I *Mötesplater för unga – aktörerna, vägvalen och politiken*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Lindström, L. (2009). *Leisure activities and youth citizenship: what local councils tell about youths' leisure from the perspective of citizenship on their homepages*. Luleå: Luleå tekniska universitet, 2009. (Doctoral thesis / Luleå University of Technology).
- Lipsky, M. (1980). *Street-Level bureaucracy – Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel Sage Foundation.
- Lister, R, Smith, N, Middleton, S & Coz, L. (2003b). Young People Talk About Citizenship: Empirical Perspectives on Theoretical and Political Debates. *Citizenship Studies*, vol. 7, pp 235-253.
- Lister,R. (2007). Inclusive citizenship: realizing the potential, *Citizenship Studies*, vol. 11. Pp. 49-61.
- Löfgren, C. (2008). Att se och arbeta med utsatta ungdomar. I *Mötesplater för unga – aktörerna, vägvalen och politiken*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Marshall, T., H & T. Bottomore (1996). *Citizenship and Social Class*. Illinois: Pluto Classic.
- Migrationsverket. (2003). Svenskt Medborgarskap. www.Migrationsverket.se. On line 2010-04-15.

- Nordqvist, M. (2008). Delaktighet i samhället skapas på mötesplatserna. I *Mötesplater för unga – aktörerna, vägvalen och politiken*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- O'Shea, K. (2003). *Utbildning i demokratiskt medborgarskap 2001-2004*. Council of Europe. On line, 2010-04-15.
- Rose, N. (1999). *Powers of Freedom: Reframing Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SOU. (1957). *1955 års idrotts- och friluftsutredning. Idrotten och samhället: betänkande om statens stöd åt idrott och friluftsliv*. [The 1955s sports- and outdoor investigation. Sports and the society: A report about the states support for sports and outdoor activities]. Stockholm: Fritzes.
- SOU. (1964:47, 1965:19, 1966:33,). *1962 års fritidsutredning Del I-III*. [1962's leisure investigation. Part I-III]. Stockholm: Svenska reproduktions AB.
- SOU. (1969:29). *Idrott åt alla*. Betänkande avgivet av Idrottsutredningen. [Sports for all. Final report from the sports investigation]. Stockholm: Handelsdepartementet.
- SOU. (1996:3). *Fritid i förändring, Slutbetänkande från fritidsutredningen*. [Leisure in a period of change. Final report from the leisure investigation]. Stockholm: Civildepartementet.
- SOU. (1997:71). *Politik för unga*. [Politics for the young]. Stockholm: Civildepartementet.
- SOU. (1998:76). *Idrott & motion för livet*. Betänkande av Idrottsutredningen. [Sports and exercis for life. Final report from the sports investigation]. Stockholm: Inrikesdepartementet.
- SOU. (2000:1). *En uthållig demokrati!. Politik för folkstyrelsen på 2000-talet*. Demokratiutredningens betänkande. [A sustainable democracy. Public governance in the 2000s]. Stockholm: Civildepartementet.
- SOU. (2001:48). *Att vara med på riktigt – demokratiutveckling i kommuner och landsting*. [To have real influence – democratic development in local councils and county councils]. Stockholm: Civildepartementet.
- Svenning, C. (1999). *Metodboken*. Samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling. Staffanstorps: Lorentz Förlag.
- Sörbom, A. (2000). *Vem är du?: en som spelar med eller en som tittar på? : om politiskt engagemang i olika generationer och klasser*. [Who are you? One who participates with or one who just watches? About political engagement in different generations and classes].Stockholms Universitet, Sociologiska institutionen.
- Sörbom, A. (2002). *Vart tar politiken vägen?. Om individualisering, reflexivitet och görbarhet i det politiska engagemanget*. Stockholm Studies in Sociology N.S 14. [Where did politics go? About individualization, reflexivity and the possibilities to influence the degree of political engagement]. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Sörbom, A. (2003:8). *Den goda viljan*. En studie av ungdomspolitik i nio kommuner. Ungdomsstyrelsens skriftserie. [The good will. A study of youth politics in nine local councils]. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Bilaga 1. Deltagande kommuner och verksamheter

Linköpings kommun

20 verksamhetsställen

Lunds kommun

16 verksamhetsställen

Örebro kommun

14 verksamhetsställen

Munkfors kommun

1 verksamhetsställe

Göteborg Stad Centrum

2 verksamhetsställen

Motala kommun

4 verksamhetsställen

Uppsala kommun

25 verksamhetsställen

Bodens kommun

2 verksamhetsställen

Haninge kommun

10 verksamhetsställen

Sundsvall kommun

14 verksamhetsställen

Bilaga 2. Information till fritidsledare eller annan ansvarig för öppen fritidsverksamhet

Hejsan

Jag heter Lisbeth Lindström och arbetar som forskare vid Luleå tekniska universitet. Jag har precis avslutat arbetet med min doktorsavhandling som handlar om kommunala mål och intentioner för öppen fritidsverksamhet exempelvis fritidsgårdar, ungdomens hus, allaktivitetshus eller andra mötesplatser.

Din kommun var en av kommunerna som jag har studerat i avhandlingen. Det är just med anledning av detta som jag skickar detta brev till Dig/Er.

Jag har som ambition att fortsätta min forskning. Fortsättningsvis vill jag studera om och i sådana fall hur öppen fritidsverksamhet kan bidra till ungdomars medborgarskap. Jag skulle därför vara mycket tacksam om Du ville hjälpa mig med detta. Det finns så lite forskning om öppen fritidsverksamhet så Din insats skulle betyda mycket för hela fritidssektorn.

Jag hoppas att Du vill hjälpa mig genom att så fort som Du har möjlighet dela ut bilagda enkät till ungdomarna som besöker din verksamhet. Välj en kväll som passar Dig, dela ut enkäten till ungdomarna samla in den direkt efter att de har fyllt i den och posta den sedan till mig. Jag skickar med ett frankerat kuvert med din fritidsgård/mötesplats som avsändare. Om ungdomarna/besökarna har några frågor om till exempel ord som de inte förstår kan Du hjälpa dem, i övrigt är din roll att dela ut och samla in enkäten och posta den till mig.

Har Du några frågor så kontaktar Du mig. Lisbeth Lindström, Institutionen för pedagogik och lärande, Luleå tekniska universitet, 971 87 Luleå. Tfn 0920-491148, e-post Lisbeth.Lindstrom@ltu.se. Tack för att du medverkar till kunskapsutveckling inom fritidssektorn.

Luleå 10/1 2010

Lisbeth Lindström
Forskare Luleå tekniska universitet

PÅMINNELSE

Hejsan, för någon månad sedan skickade jag ut nedanstående brev till din fritidsgård/mötesplats med en förfrågan om att dela ut en bifogad enkät till era besökare. Min förhoppning är att ni har möjlighet att göra det och jag ser fram emot att få tillbaka enkäterna senast den 29 mars 2010. Tack på förhand och ni som redan har skickat in enkäten kan bortse från denna påminnelse.

Vänligen Lisbeth Lindström

Bilaga 3. Enkätundersökning

ENKÄTUNDERSÖKNING

Sätt kryss i lämplig ruta

- 1) Är du kille eller tjej
- Tjej
- Kille
- 2) Hur gammal är du?
- 12-14 år
- 15-16 år
- 17 år eller äldre
- 3) Hur ofta går du hit?
- Ofta, två gånger i veckan eller mer
- Minst en gång i veckan
- Några gånger varje månad
- 4) Tycker du att pojkar och flickor har samma möjligheter här?
- Ja, alltid
- Ja, oftast
- Tveksamt, ibland
- Nej, nästan aldrig
- Varför? _____
- 5) Vi har gårdsråd Ja Nej
- 6) Vi har ungdomsparlament Ja Nej
- 7) Vad ger det dig att vara här förutom att träffa kompisar?

Sätt kryss i lämplig ruta

	Instämmer inte alls			Instämmer helt	
	1	2	3	4	5
Jag känner att jag har inflytande på verksamheten	☐	☐	☐	☐	☐
Jag känner mig delaktig i verksamheten	☐	☐	☐	☐	☐
Jag lär mig att samarbeta med andra	☐	☐	☐	☐	☐
Jag får bättre självförtroende när jag går hit	☐	☐	☐	☐	☐
Personalen lyssnar på oss	☐	☐	☐	☐	☐
Jag blir sedd och bekräftad av personalen	☐	☐	☐	☐	☐
Jag blir sedd och bekräftad av andra besökare	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har möjlighet att påverka planeringen	☐	☐	☐	☐	☐
Det är mycket viktigt för mig att påverka	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har möjlighet att påverka aktiviteterna	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har tagit chansen att påverka så mycket jag velat	☐	☐	☐	☐	☐
Jag blir behandlad med respekt av personalen	☐	☐	☐	☐	☐
Jag lär mig att diskutera samhällsfrågor	☐	☐	☐	☐	☐
Jag lär mig att samtala om vardagliga frågor	☐	☐	☐	☐	☐
Personalen vet vad vi behöver	☐	☐	☐	☐	☐
Jag känner att kan utvecklas när jag går hit	☐	☐	☐	☐	☐
Jag får ta ansvar för material och lokalerna	☐	☐	☐	☐	☐
Jag tycker att personalen är rättvis	☐	☐	☐	☐	☐
Jag tycker att personalen tar mig på allvar	☐	☐	☐	☐	☐
Här lär jag mig om demokrati	☐	☐	☐	☐	☐
Här lär jag mig om vad som är rätt och fel	☐	☐	☐	☐	☐
Här använder jag ofta Internet	☐	☐	☐	☐	☐
Här söker jag pengar för olika aktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Här målar och snickrar jag	☐	☐	☐	☐	☐
Här lyssnar jag på musik	☐	☐	☐	☐	☐
Här redigerar jag musik	☐	☐	☐	☐	☐
Här surfar jag på Internet	☐	☐	☐	☐	☐
Här spelar jag spel på Internet	☐	☐	☐	☐	☐
Här besöker jag olika Communitys	☐	☐	☐	☐	☐
Här kan jag vara med och ordna konserter	☐	☐	☐	☐	☐

Bilaga 4. Intervjuguide

1) Är du kille eller tjej

Tjej

Kille

2) Hur gammal är du?

12-14 år

15-16 år

17 år eller äldre

3) Hur ofta går du hit?

Ofta, två gånger i veckan eller mer

Minst en gång i veckan

Några gånger varje månad

4) Tycker du att pojkar och flickor har samma möjligheter här?

Ja, alltid

Ja, oftast

Tveksamt, ibland

Nej, nästan aldrig

Varför? _____

5) Har ni gådsråd

6) Har ni ungdomsparlament

7) Vad ger det dig att vara här förutom att träffa kompisar?

Känner du att du har inflytande på verksamheten?

Känner du dig delaktig i verksamheten?

Tycker du att du lär mig att samarbeta med andra när du går hit?

Får du bättre självförtroende när du går hit?

Tycker du att personalen lyssnar på dig

Tycker du att du blir sedd och bekräftad av personalen?

Har du möjlighet att påverka planeringen?

Är det viktigt för dig att påverka

Har du möjlighet att påverka aktiviteterna

Har du tagit chansen att påverka så mycket jag velat

Blir du behandlad med respekt av personalen

Tycker du att du lär dig att diskutera samhällsfrågor när du går hit?

Tycker du att du lär dig att samtala om vardagliga frågor när du går hit?

Känner du att du kan utvecklas när du går hit

Får du ta ansvar för material och lokalerna

Tycker du att personalen är rättvis

Tycker du att personalen tar dig på allvar

Tycker du att du lär dig om demokrati när du är här?

Tycker du att du lär dig om vad som är rätt och fel när du är här?

Använder du ofta Internet när du är här?